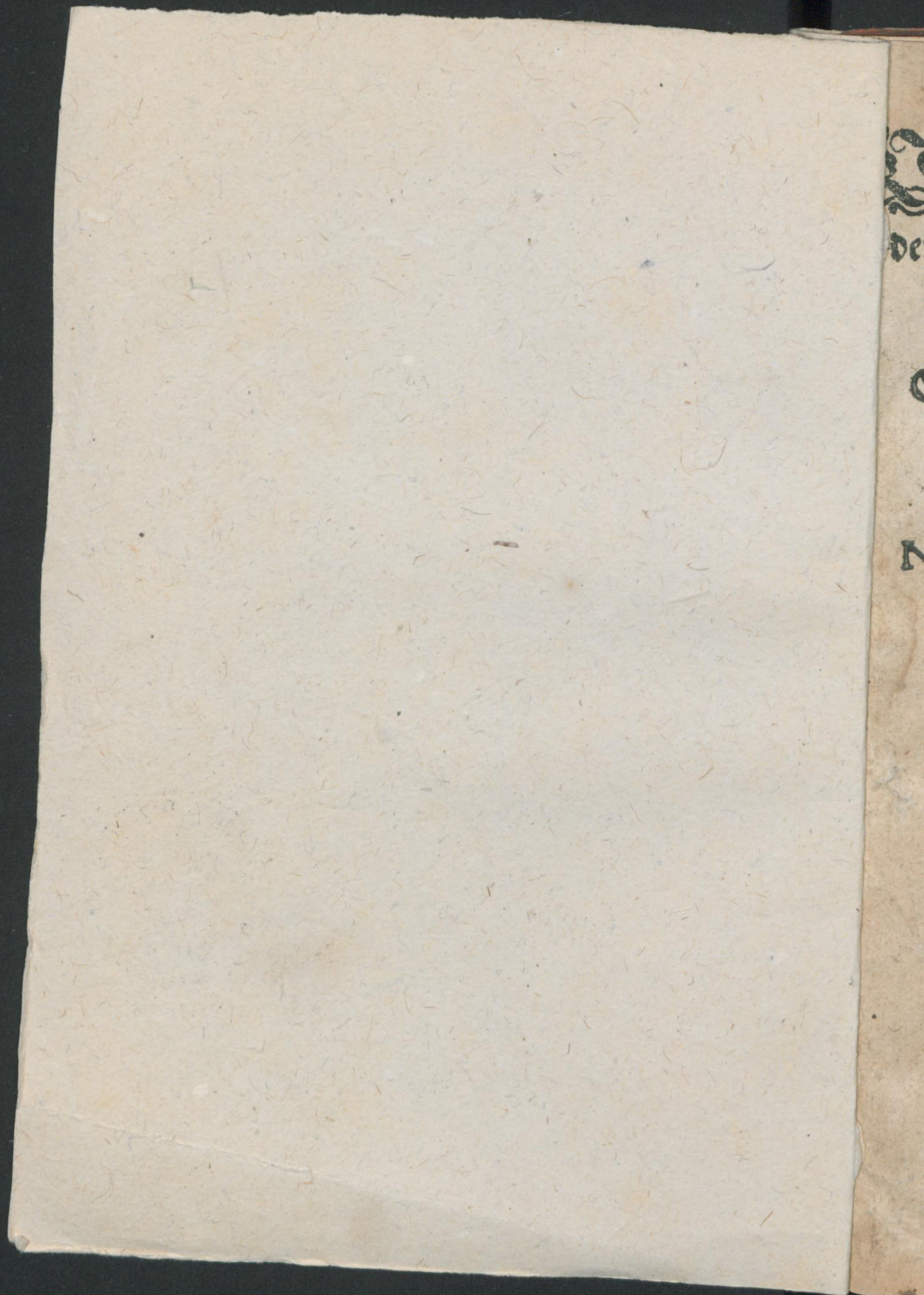

Waerachtich verhael
Van tgene wat tuschen
den Graue tot Oostvrießlandt ende syne Onder-
saten van Anno 1 5 9 4. tot den 6. Iunii te-
genwordich gepassiert is.

Eerstmaels int korte beschreuen door eenen die
hem geefft den naeme van Thomas Frantzius een groot
Liefhebber der vryheit van Oostfrießlandt:

Ende

Nue nievves vvat bestreckt ende bepricht ende geglas-
suert/oock wat wyder vp de raeme uitaereckt/ooch met
korter Embder mate wyder affgemeten/

Door Peter van der Witz alias Eeck Ballen-
maker/een groot Voorstander ende Pilaer van die
Religie ende Priuilegien
Tot E M B D E N.

Gedruckt door Johann Hindricks alias
Langebaerdt B. in die Bibel.

In den Iaere 1 6 0 2.

Waerachtich verhael
van tgene wat tůsschen den Graue tot Oost-freßlandt ende syne Onderdanen geschiet is seder het Jaer 1594. tot den tegenwoordigen Jaere 1602.

Lieue ende seer beminde Leser / alse voor corten dagen in den druck uytgegaen is een seker verhael / van tgene tůsschen den Graue tot Oostvrießlandt ende syne Onderdanen is geschiet seder het Jaer 1594 tot den 6. Junij van dit tegenwoordige 1602. daruan den Autheur hem is noemende Thomas Frantzius een groot Liefhebber van die Vryheit van Oostvrießlandt / Maer ick het selue lesende hebbe geuonden in sommige Puncten wat te cort / ende oock in sommige wat geabusert te wesen / door dien dat den Autheur (is hy anders die gene so hy hem noemet) so lange alhier noch niet te lande gewest hefft / dat hy alle dingen so genauw ende pertinent kouste weten / So hefft my goedt geducht omme die onwetende wat beter t instrueren ende oock die waerheit tůchenisse tegeuen (niet tegenstaende ick een Hater van den Graue ende alle syne adherenten ben / nochtans uit sulcker affectie / als die Duiuel seluen gedwongen synde van den Geest der waerheit die waerheit somwylen moet bekennen) Daerome ick dann oock noch te meer door de oorsake van den Autheur seluen angetogen ben gemoueert / te weten / dewyle weinich geuonden worden diewelcke den oorsprong ende het beginsel van dese moyte / recht hebben willen offte konnen aenmercken / Jae die principaelste bewindthebbers van die tegenwoordige moyte ende vproer alhier uit Embden mogelick sulcks noch niet en verstaen / het mochte den sake wesen (het welcke ick wel haest soude konnen glouen) dat het hunlieden allene omme die herschappie dominatie ende administratie van tgemeene goet / ende niet omme die Religie noch Stadts weluaren vortestaen tedoene was / ende daertoe te komen ende den gemeenen Man teuerblenden ende teuerleiden / Religie ende Priuilegien tot eenen deckmantel voeren gebruickende / daruan ick eenen jegelick syn judicium ende oordeel vry laten will.

Nu soveele die saecke aengaet / en kan ick noch niet wel verstaen waeromme den Autheur belieuet heeft te seggen / dat in den Jaere 1594. een

groot merckelick tumult ende een groot rumoer vpgeresen is/ het welcke die
Borgers van Embden ende principalick die Religie seer interesserde/wan-
te het is kennelick ende notoir / dat aldereerst in den Iaere 1595 den 18
Martij die Borgers die Wapenen tegens den Graue in die handt geno-
men hebben. My is seer angst dat door dese ende andere meer fauten so in
het verhael(onder den naeme van Thomas Frantzius uitgegaen)geuonden
werden/ den Autheur wel mochte komen syn Credyt teuerliesen/ ende ge-
acht werden voor een groot onuerschaemd Leugenaer. Ende ick hadde wel
mogen wunschen / dat den Autheur wat specialicker geset hadde / in wat
stuck die Religie principalick interesseerde / ende waer door het gebleken is/
dat Graue Etsard die Religie hadde willen gants uitroyen. Went dat den
Autheur sulcks daeruit sluyten will/ Eerstlick dat hy seyt/ dat den Graue so
groote extraordinari Schattinge heeft willen hebben van die Embders/
het welcke is buyten haere oude Kayß. Priuilegien die sie van ouden tyden
altyts oyt hebben gehatt / Ende ten tweeden/die Graue hun bouen dien
noch heeft met vremde Soldaten belast / die hy vp syn Huys offte Borch
dede leggen / datselue sluyt vp die uitroyinge van die Religie als die tange
vp een vercken/offte een vuyst vp des Autheurs ooge/want oock andere He-
ren ende Princen/diewelcke met die van Embden int stuck van die Religie
eens sindt/ haere Onderdanen somtyts wel een schattinge vpleggen/ ende
oock vp haere Huysen ende Fortressen garnisoen houden/ende nochtans die
Religie niet uitroyen/maer ter contrarie defenderen ende voorstaen. Ick
vreese dat den Autheur in dit Argument noch meer sal werden geconte-
leurt/in dien dat hy niet sal konnen bewysen/ dat Graue Etsard oyt eenige
Schattinge die van Embden heeft geimpereert offte vptebrengen beuolen
ende geboden/noch vele min sal hy konnen te voorschyn brengen eenich pri-
uilegium die van Embden in specie van eenigem Keyser gegeuen/darin sie
van Schattinge vptebrengen worden gevryet. Maer soo veele aengaet die
besettinge van thuyß met Soldaten/is die waerheyt/dat doen die Borgers
vp Paeschen auondt 1595 van die Borch meester sindt geworden/datter
wel tůschen 30. ende 40. Soldaten vpgewest sindt/ door die welcke Graue
Etsard wanneer het hem maer recht eernst gewest hadde / die gansе Stadt
(darin doen ter tydt niet meer als 21 Compagnien Borgers/eñ eene Com-
pagnie Soldaten waeren)lichtelicken hadde konnen dwingen/die Stadt
(gelyck die Spaniers van tCasteel van die Stadt Antwerpen voor Iaeren
deden) pryß macken ende uitplonderen/ ende door dat middel die Borgers
compellern haere Religie afftestaen ende te negeren. Siet Vrienden/is
dit niet een Syllogismus cornutus(alse men sie in die Schoele noempt)die
Graue hadde tůschen 30 ende 40 Soldaten vp syn Huyß/ Ergo heeft hy
konnen

konnen ende willen die Religie tot Embden uytroyen / Ba Ja wat een
stercken ding is Mostaert/ dit is nu so gewiß/ ende deß Grauen saeke kan
hiertegens niet beter bestaen/ als wanneer die aldergrooteste Osse die An-
dries Pottgeter offte syn Soone Albert in die Weyde heeft/ tegens die
Klocktoren van die groote Kercke(daer dese Religie in gepredicket werdt)
met syn hornen anliepe.

Tis wel waer dat Graue Edsard in synen daegen geweest is een yue-
rich fauteur van die Religie die men noempt die Confessie van Außborch/
gelyck oock insonderheit syn Gemael geboren Dochter van den Konig van
Sweden/ ende dat sie beyden (alse die aerdt van vns Menschen/is dat wy
onse Geloue veruorderen) sulcke Religie van die Confessie hebben gesocht
voort te planten/ ende dat S. G oock eensmaels heefft Heeren Mensoni
doen hy naet ouergaen van die Stadt van Gronningen / die eerste gere-
formeerde Predicatie aldaer gedaen hadde/sonder verloff van S. G. te
hebben den Predigstoel laten verbeden. Oock soo heefft S. G. vp syn
Hayß die Minte genaempt/ laten predicken conform die Confessie van
Außborch/ Ende my is noch wel ingedachtich/ dat S. G in den Jaere 95
heeft Reckenschap geeschet van die penningen toekomende den Armen / en
noch meer dat S. G. die bykumpsten van die Consistorianten heeft begeert
te beletten ende teuerbeeden/ Vit welcker procedure die Borgers tot Emb-
den hebben genomen quade suspitie/ ende hebbent also geinterpreteert/dat
die Graue haere Religie hadde willen ganß ende all uitroyen/daeromme sie
dann die wapenen hebben in die handt genomen/ S. G. Hoff gebrocken/
die Borch geoccupeert / ende de Veste daeruan neer geschmeten/ Maer
ick en wete niet offt den Autheur sall konnen bewysen / dat S. G. oyt ver-
boden heeft/die tegenwoordige Religie in Embden t exerceren/ Ende soo
vele angaet die Acte van Heer Menso/ die rekeninge van het Armen geldt
ende verbiedinge van die bykumpsten der Consistorianten / hebbe ick well
verstaen/dat S. G. uit andere oorsaken dartoe soude gemoueert syn ge-
west/als teweten dat hy met die Persoon van Heer Menso(omme die bo-
uengedachte Predicatie tot Gronningen gedaen / ende dat hy by die Be-
greffenisse van een van deß Grauen Dochters niet hadde willen toestaen/
dat deß Grauen Hoffprediger wesende van die Confessie van Außborch/
in presentie van die Graue ende Grauinne ende haere Kindern / mochte
eene Sermoon doen) qualicken tevreden was/ ende dat S. G. aengebracht
was/ dat vp het Consistorium niet alleene Kercklicke maer oock Wertlicke
saecken getracteert / ende insonderheit uit het Consistorium die Gemeene
man in andere geschillen angaende het Regiment / tegens S. G. werden
vpgeroyet/ ende dat armen geldt daertoe geimployert/mitßgaders als sou-
den

den die Voochden armen gelt vp renthen hebben tegens ses ten hondert/ ende datselue gelt tegens achte ende twaeluen weder uitdoen/ Ick en segge niet dat sulckes in der waerheit also is geschiet / maer dat het S. G. also was aengebracht/ omme dat den Leser mach instructie hebben/ wat Graue Etsardt gemouert heeft/ die rekeninge van het Armen gelt teeschen / ende die bykumpsten der Consistorianten teuerbeden/ Want Graue Etsardt heeft noyt willen angesien wesen/ die Religie tot Embden tewillen uitroyen ende die goede Borgers in haere Conscientien beswaeren.

Dit altemael nue ouergeslagen ende verby gegaen / soo heeft den Autheur recht geseyt/ dat Graue Edtsardt met der Stadt een goet verdrach offte accord gemaeckt heeft vp Delffsyl / den jnhoudt van dit accoord is so vele die Religie aengaet/ dat die Borgers in haer Religie niet en souden werden gemolesteert / ende datter geen ander Exercitie van Religie opentlick soude toegelaten syn / als die de tegenwoordich in die groote ende gasthuis Kercke werde gepredickt / dat oock die van Embden in die plaetse van die affgaende Ministers andere sullen mogen eligiren ende vociren/ vorbehoudelick allene by den Graue die Confirmatie offte Placet teuersoecken/ Desen verdraech heeft Graue Etsardt wel ondergeteickent ende versegeldt ende beloofft t achteruolgen/ maer ick en hebbe niet gesien noch gehoort (gelyck den Autheur vant cort verhael seyt) dat Graue Etsardt dat verdrach soude beschworen ende darvp solennelen Eedt gedaen hebben / Doch is dit abuis den Autheur teuergeuen ende te goede tehouden / ouermits het Delffsylsche verdraech in onse Nederlandsche Taal ende Letteren beschreuen is/het welcke Thomas Frantzius als een hoochduits mogelick qualicken verstaen kan Maer angaende dat den Autheur Graue Etsardt accuseert eñ beschuldicht/van syn accordatie ende besworen Eedt niet gehouden tehebben/datselue late ick den Autheur seluen verantworten/ want my en is niet kennelick noch alle Predigers in Embden met my/ dat Graue Etsardt nae het Delffsielsche tractat die van Embden int stuck van die Religie Consistorium Armen geldt offt anders moyelick is gewest.

Den Autheur allegeert oock sekeren anslach so Graue Etsardt ondert belet van Graue Enno / Graue Johann ende Graue Christoffel/ door sekere Persoonen soude angestelt hebben / Ick wilde wel omme alle twaelff Rocken so myn Dochter in die tyden van myn Stadtrentemeesterschap ouergewonnen/ende omme myn Huyßvrouws beste Pelß / dat den Autheur hieruan hadde geswegen ende desen stanck niet geroppet / Angemerckt die Grauen sulcks vp hun noyt hebben willen laten berusten/ maer altoos ten hoochsten tegens gesproken / So wete ick wel als synde my die Secreten van Embden ten besten mede bekent/dat die persoonen so omme den verschre-

uen

uen anslach sindt in apprehensie ende eenige daruan geexecuteert geweest/
noch van Graue Etsardt noch van Graue Enno het alderminste niet en
hebben gedeponeert/ Ende angaende die andere beyde Gebroeders Gra-
ue Johann ende Graue Christoffel / verstae ick/dat haere Confessie daer
hen soude strecken / dat sie met dieselue wel van die materie hebben gespro-
ken/ende haeren Raedt dartoe gegeuen/hoe men die Stadt verraschen ende
ouerfallen soude/oock haren denst daertoe gepresenteert/ soeckende oock an-
hang van meer Borgers / die beyde Jonge Heeren wysmakende/ datter
noch vele meer wahren / die hun daertoe williglick souden willen laten ge-
bruicken/ ende die Jonge Heeren na aller maniere tot een sulck exploit per-
suaderende / uit geen ander oorsaecke als dat sie ouer het niewe Regiment
van Borgermeester ende Raedt malecontent waren/ende die hauenen van
Calis ende Reinuten all beseilt hadden/ende daeromme wel occasie sochten
omme der Rycken Huysen ende Comptoiren tevisiteren/ Maer dat beyde
die Jonge Heeren daruan souden Commissie gehadt hebben van haeren
Heere Vader Graue Etsardt offte Graue Enno als den oudisten Broe-
der/dat oock dieselue raedt offte daedt dartoe souden gegeuen hebben/ Insz-
gelyck dat die beyde Jonge Heeren souden geresolueert geweest syn / een
sulck d angereusz stuck met hunlieden antegaen/tot verderff van Landt ende
Luyden/ ende uitroynge van onse Christelicke Religie/ vreese ick dat men
niet sal konnen bewysen / temin/ dewyle die Jonge Heeren hierouer noyt
sindt gehoort geweest/dat sie hun daruan hadden mogen purgeren ende de-
fenderen/ Want soo ick van die Geleerden verstae/ ende nadien Jck myn
Handtwerck van Ballenmaken ende Wandtscheren achter die Banck ge-
smeten/ eñ my met saecken van Regieringe hebbe bemoyet/ seluen wel heb-
be gelesen / soo werdter in sulcken casz veel gerequireert/eer dat die Confessie
van een gefangen jemandts affwesende kan prejudiceeren.
Ditselue stuck beminde Leser is von sulcken gewichte ende schwaeri-
cheydt by die Gedeputeerden van myn Heeren Staten General seluen
angesien geweest/dat als sie in den Jare 99. by die Vredehandelinge alhier
tot Embden waren / Sie met groote redenen hebben geraden / hetselue
niet tereppen/ dan het geschapen was dat het gehele verdrach hadde sullen
nablyuen / wanneer wy dit stuck soo seer hadden willen staende houden/eñ
Graue Edsardt offte S. G. Soens Graue Enno / Graue Johan ende
Graue Christoffel hadden willen van verradt beschuldigen / Ende nae
myn opinie soo hadde ter Correctie vele beter geweest / dat den Autheur be-
lieft hadde dit stuck teuerswygen ende telaten begrauen wesen / nae dien
myn vrowe Amnistia/ offte alse een sekeren vermaerden Edelman vant
landt plach teseggen onse Ammestyne/ geboodẽ heeft/ dat die eene parthye
die

die ander van all hetgene datter in worden ende feiten/dulrende die troub-
len/ gepasseert is/niet sal verwieten noch exproberen/ maer ewichlich laten
vergeten syn/ als oock S. G. in deese niewe questien die oude saecken noyt
heefft willen gedencken/ maer allene fondament maken vp het Delffsielsche
verdrach/ Keysers Resolutie ende Concordaten/den Autheur hadde oock be-
hooren reconsidereren dat vp dese wyse niet en werdt vthgerecht/ als allene
maer verbitteringe gesticht.

Wat dan meer Graue Edtsardt tegens het verdrach von Delffsyl
geattentert hefft/ diewyle den Autheur niet en gedencket/ sall ick wat bre-
der verklaren/ omme den Leser tedoen van alles instructie te hebben. Gra-
ue Edtsardt siende dat niet tegenstaende in het verdrach van Delffsyl ex-
presse was gestatuert/ dat wy hetselue niet anders en souden verstaen offte
allegeren / als een octroy offte priuilegie (diewelcke Heeren ende Princen
uit genade ende goeder thierenheit/ende omme verdiensten willen haer on-
dersaten plegen taccorderen)der Stadt gegeuen/sonder verminderinge eñ
affbreuck van des Keysers ende S.G. hocheit / rechten ende gerechticheit/
S. G. siende (segge ick) dat wy van Embden het Delffsielsche verdrach in
aller manieren deden mißbruicken / ons onderstaende het selue verdrach
nae ons tegen appetyt textenderen ende tinterpreteren /hebbende ons oock
an die Criminale Jurisdictie tüsschen Paeschen ende Pinxsten van het
Jahr 96 also verarepen / dat wy sekere persoenen so van wegen valsche
Münte in onse hechten waren / hadden doen condemneren ende stellen ter
pyne/eer dann wie sie in S.G.handen ouergeleuert/ Alß doen hefft S.G.
berow gekregen van tgene hy vp den Delffsyl ons hadde geaccordert / ende
hefft S. Keyß. Mayt. als den ordentlicken Rechter ende Lehenherr van
dese Graueschap / (sonder wiens consent in sake van state een vasall
niet machtich is tetransigeren ende tedisponeren) gemenstrert/ dat S.G.
tot het Delffsylsche verdrach met gewelt van wapenen/ende met gewapen-
der assistentie van myn Heren Staten General (daer tegens hy hem te
swack kende) gedwongen was/ stellende doch niet temin die gantse sake tot
S.Mayts. Censur en de belieuen/ verwachtende wat S. Mayt. soude be-
lieuen voor ordre ouer het Delffsylsche verdrach testatueren/ hetwelcke vry-
stellen van Graue Edtzardt alsoo in des Keysers Resolutie werdt verhaelt/
alsoo datter die Graue niet tegen teseggen en hefft/ Hierentüsschen hefft
nochtans S.G.(verwachtende die ordre van S. Mayt.) niet temin die
Stadt laten useren ende gebruicken/alle die rechten gerechticheyden ende
vordeelen/ in het Delffsylsche verdrach geaccordert ende verschreuen/ S.
Keyß.Mayt. hefft naer volkommene Informatie van die sake/ ende die
Remonstrantien soo von Stadts wegen geschiedt(hebbende reden ende
motiues

motiuen hem dartoe bewegende/geordineert/dat hĕt gĕne wat vp Delffsyl was tŭsschen S.G. ende die Stadt verabscheidet te bedersyden soude werden onderhouden ende achteruolget / verklarende hem expresselick een gewichtige oorsake daruan tewesen/ dat S. Mayt. hem tot die van Embden dede versien(gelyck sie door haere Affgesanden alltyt hun hedden gepresentert)dat sie omme dese gratie souden occasie hebben / ende hun benerstigen hun an S. Mayt. ende den Heren Graue als haren wettigen angebornen Here / soo vele mehr met onderdanigen diensten ende gehoorsamheit tebewysen / ende sŭlcks alles met reuerentie ende beleefftheit teuerdienen.

Alse dit nu alsoo tot Praga den 13 Octob. Anno 97 was gepublicert ende verabscheidet / hefft Graue Edtsardt darvp den volgenden Nyen Jaersdach Anno 98 den niewen Radt conform het Delffsylisch verdrach ende het Keysers affschiedt uit den gedoppelden tall soo S. G. van den Veertigen was gepresentert/laten insetten/ende hem erboden nu voortan die Stadt het gehne vp Delffsyl was geaccordert / ende S. Keyß. Mayt. geordinert telaten genieten. Maer als tŭsschen S. G. ende die Stadt van wegen dat die Stadt niewe Impostet/ Accisen ende Consumptien met consent van die Borgerye (soo men secht) hadde ingestelt sonder des Grauen consent dartoe teuersuecken / ende ter contrarie hem syne accysen/ soo hy lange Jahren hadde gehadt/ende daruan oock in die voorgaende geschillen niet en was gemouert/ geabrogert ende affgeschneden/ niewe questien sindt verresen / beyde parthyen oock na Praga waren gecitert gewest/ omme eir syn obedientie ende het achteruolgen van S. Mayts affschiedt tedoceren ende tebewysen / Soo hefft Graue Edtsardt wesende van nieuwen door die van Embden ende derseluer niewe inuentien geirritert/siende oock dat die van Embden door het voorgaende gelŭck/ vpgeblasener waren geworden / ende sochten allenßkens hooger teklimmen/ ende S G. an syn recht tebecorten. Soo hefft Graue Edtsardt voor den Keyser geprotestert/ dat hy S. Mayts Resolutie ende Affschiedt niet anders en koste verstaen als een interim / reseruierende dartegens voor hem ende syne Successeurs alle middelen ende remedien van rechte dienende ten petitoire. Dese dingen sindt alsoo staen gebleuen / ende darvp by den Keyser niet met allen geordinert/blyuende niet temin die van Embden in vollenkomen exercitie van het Delffsylsche verdrach offte Keysers Resolutie / ende wat hun darin geaccordert na haer egen appetyt / ende soo sie verstonden hun profytelick tewesen/ hetselue extenderende. Ende is Graue Edtsardt den eersten Martij Anno 99. ouerleden/ van wiens acten ende proceduren wel niet betamicken en was na synen dodt vele tedisputeren/ ouermits hy hem selue niet en kan verantwoorden / ende wanneer schon hy in het eene offte

B

ander

ander hem mochte hebben tebuyten gegaen / soo hadde doch den Autheur sullen gedencken

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Dat is teseggen:

Binnen ende buyten die Muiren van Troyen/
Maeckt ment altyt niet dat het wel will ployen.

Ende dat onse proceduren niet altydt oock geweest sindt secundum Lucam/ Die Heydenen sindt soo discret geweest / dat sie niet hebben mogen gelyden van die verstoruene ende rustende quadt tespreken: Ende ick als ein groot Religieus soude van Graue Edtsardts acten geen mentie gemaeckt hebben/ hadde den Autheur dartoe geen oorsake gegeuen/ ende my gedwongen het gehne wat hem belieft hefft van Sel: Graue Edtsardt teseggen/ om tůchenisse der warheit tegeuen wat teuerklaren.

Nu secht den Autheur voorts/ dat men na den dodt van Graue Etsard euen gehoopt hadde/ dat syn Soone Graue Enno soude beter regeren / dan syn Vader hadde gedan. Ick moth wel bekennen/ dat int genreen die hope was / dat die abuisen ende geschillen soo by Graue Edtsardts tyden in die regieringe waren jngereten / door Graue Enno souden worden geremedirt / darom dan oock die Stende vant Landt eenßmals vergadert syn geweest tot Hinte/ ende hebben aldaer besloten / an Graue Enno sekere Gedeputerde tesenden/ S. G. die rowe van syn Heer Vader teklagen/ ende toegelyck dar door oorsake tegeuen/ omme tekomen eenmael vp die questieuse puncten in conferentie / ende dieselue soo mogelick byteleggen. Maer die warheit teseggen / soo hebbe ick noch die andere Patrioten ende vromen in Embden (soo men sie noemet) soo van myne humeuren sindt/ daran noyt enich behaagen gehatt/ dann hebbe vele mehr gepocht die saken in verweringe tebrengen/ ende in confusie testellen/ ende die Stadt ganß ende all uit deß Grauen subjectie tetrecken / offte ten weinigsten die saken soo lange tetreineren / dat die Graue ons om een accoordt hadde sullen ansoecken. Ende als die Magistrat van die Stadt my hierin niet en hefft willen volgen/ maer geneicht was tot vredehandelinge/ hebbe ick sulcke Resolutie ende meininge wel by Achitophels Radt deruen verglycken/ niet anders als was die Stadt van Embden Absolon geweest/ Burgermeister ende Radt Achitophel / ende die Graue/ Dauidt/ denwelcken Absolon all van Jerusalem verdreuen hadde. Maer niet tegenstande dese gelyckenisse/ die vp dit propost soo wel passede/ als was sie dartoe gesneden geweest/ soo is den Radt mit hare Resolutie voortgegahn/ ende die saken sindt soo vere gekomen/ dat wederomme een niewe accoordt binnen Embden getroffen is. Darby die Mr.

van Engelandt / alse oock myn Heren die Staten General hare Affgesan-
te ende Gecomitterde hebben gehadt/als teweten van wegen hare Mt. van
Engelandt myn Heer Georg Gilpin/van wegē Seelandt myn Heer Ma-
ximilian van Crōningen/van wegē Gelderlandt Joncker Cousyn van der
Helle/Sal: van wegen Hollandt Jacob Boelssen/ van wegen Westfrieß-
landt Hepke Fockes ende Franß Jansen / ende van wegen Grönningen
Frederick Coenders tot Helpen. In dit verdrach hefft Graue Enno al-
le tgehne wat teuoren in het Delffsylsche verdrach ende Keyß. Affschiedt
der Stadt was gegeuen ende geaccordert/ weder van niewen geconfirmert
eñ bestedicht. Van ditselue verdrach ist/ dat den Autheur secht/dat S. G.
sulcks niet lange en hefft onderhouden/ Maer in die platse dar hy sulcks in
specie wat soude hebben angewesen/ secht hy: Want (ochlaey) syn Vader
hefft het Landt gestuipt met roeden / maer desen synen Soon begert met
Scorpionen tegeselen / My dūnckt dat dese applicatie wt die Historie van
Salomon ende Rehobaam hier niet beter tepasse kompt/als Roosen in een
verckens cott. Ende ick mochte wel lyden/dat den Autheur synen beck hier-
uan toegehouden hadde/den Autheur mochte dann verstan ende hem expli-
ceeren willen/dat die Scorpionen sindt/ die vryheit van Religie/ die S. G.
hefft geaccordert/ want S. G. hefft niet allene ons van Embden in het
stūck van Religie versekert / maer oock die Huyßluyden ende Dorpei ent-
last ende gevryt van alle Pastoren die sie clageden hun in voorgaende tyden
opgedrongen tewesen / ende haerlieder Confessie niet conform telehren.
Daerenbouen S. G. noch geaccordert ende toegelaten hefft/dat sie in plat-
se van die affgahnde Ministers op andere soo met hunlieden in Religie ee-
nich sindt/gedencken/ dieselue an die handt brengen/ ende van S. G. wan-
neer dieselue persoonen man hebben goede testimonia ende tūchenissen van
Lehr ende Leuen voorteleggen / die Collation deß Lehens ende Confirmati-
on deß Ampts/verkrygen mogen: Gelyck hem dann oock die Graue int ge-
neral verbonden ende beloofft hefft / niemandts oock op den platten Lande
in syne Conscientie tewillen beswaren/noch eenige Ministers optedringen/
hetwelcke oock alsoo naderhandt is geeffectuert / ende werdt noch dachlicks
gehouden ende achteruolget. Dit punct van die Religie ende die vryheit
darby verkregen / is nochtans byden Huyßman noyt geacht geweest voor
een geselinge met Scorpionen/Gemerckt man den Huyßman/op alle ge-
mene vergaderingen (ten sammentlick wy van Embden oock wel hebben
gedahn)ende soo vaken het pas gaff altoos hefft roepen ende kryten hooren/
in geualle in dit stūck van Religie alleenlick mochte werden geremedyrt/dat
sie alßdann S. G. met geldt ende goet bietestahn/hun niet beswaren/ maer
sick seluen ten wtersten antasten willen.

 Ende

Ende alsoo is nu om die geselinge met Scorpionen in geestelicke ende Conscientien saken gelegen/ Soo vele dann voorts die geselinge in wertlicke ende polytische saken angaet/ eer den Autheur daryp gelyck alß van den Os op den Esel valt / soo hefft hem belieft erst Graue Enno een blawen antehangen ende tesеggen/ dat S. G. hefft die Jesuiten int Landt laten misse doen / ende syn Dochter tegens die Wett Moysis an synen Broder bestadet. Van die Misse h bbe ick wel hooren geseggen/ dat Graue Johann wesende nu omtrent een Jaer verleden allhyr te lande eenen Pater Jesuit soude mede gebracht / ende densuluen somtyts in syn Camer en Mißken hebben lat n knappen. Maer dat Graue En no mede in die Misse soude ge vest syn/ ende dat S.G. soude Miss tedoen geordinert hebben/ soude ick mit der warheyt op myn Conscientie gevracht synde niet konnen seggen/ want ick hebbe vele mehr contrarie gehoort/ teweten/ dat S. G. Graue Enno/ soo haest hy dit van die Misse is wyß geworden/ den Jesuit van Houe hefft afgewesen/mit niet klein discont ntement van Graue Johann. Vele min sall den Autheur konnen bewysen offt wahr mak n/ dat S.G. int Landt/ hetwelcke vniuersaliter is / luide ide/ die Jesuiten (hetwelcke oock mehr als van einen is)sprekende/ misse hefft laten offte beuolen tedoen/ Ja op geen platsen niet.

Soo souden oock bouen dien die politici Theologi so sehr qualick niet konn n nehmen / wanneer schon Graue Enno an synen Broeder einige vogluckinge hadde gedahn / ende hem niet geturbert int priuat Exercitie van syn Religie in syn Camer/ sonder scandael ende opentlicke ergernis van die vromen geschiedt. Angemerckt Graue Johann van affkumpste ende bloede alsoo hooch ende nobel is/ als Graue Enno seinen. Darom dann Graue Enno ouer syns Broeders persoon niet en hefft tegebieden na die Regul:

Quod par in parem non habeat imperium,

Dat gelyck synes gelycken niet en hefft tegebideen.

Ick mochte wel gerne onderricht wesen / wanneer een Euangelische Here wt Duitßlandt wesende van die Confessie van Außborch/offte mit den Heren Coeruorst Palßgraue einich in die Religie/quame tot den Bischop van Menß offte Ceulen/offte einich and r Here van die Roomsche Religie/ off dann den Euangelischen Here niet soude mog n vrystahn h em in syn Camer door syn eigen Predicant ein sermoon telaten doen. Ick meine wel

Ja

Ja/ ende late my voorstahn/dat sulckes dachelicks geschiedt / ende dat oock ter contrarien die protesterende ende Euangelische Vorsten/den Papisten sulcke vryheit oock toelaten / sunder dat hunluyden dat by andere van hare Religie soo qualick werde affgenommen/ ende als ein Affall offte Apostasie geinterpretert. Soo is noch oock kennelick/ dat allhyr in der Stadt Embden wel andere Exercitien van Religie geusert worden/als effen die publicus geschiedt in die Groote ende Gasthuys Kercke. Ende wanneer sulcks maer int priuat regert/ soo doth men als wiste men daraff ganß niet teseggen/werdt het oock den Magistrat angedient/soo werdt het wel verbooden/ ende tot den Paep/ diewelcke die Misse doth/ gesecht/ dat hy voortan die Stadt missen sal/ gelyck desen Pater Jesuit het Hoff hefft moeten missen.

Van het howelick / soo dar geschiedt is tusschen Graue Johann ende die Dochter van Graue Enno/stah ick in grooten twyfel/off den Autheur/ ende my als priuat persoonen geoorlooft sy / ende off wy oock geschickt genoechsindt/ van sulcke schware saken toucherende die Conscientien van hoge Persoonen soo rypelick ende onbedachtelick teoordelen/ die Schrifftuer vermahnt ons/ en oordelt niet soo werdt ghy niet geoordelt. Wanneer ein dinck geschiedt is/ ende niet kan herbracht werden/ soo betaemt ein yegelick Kersten mensch het beste daruan tegeuoelen/ ende GOde die sake tebeuehlen. Jck hebbe nochtans wel hooren seggen/ ende Thomas Frantzius sall hetsulue mit den besten weten / dat Graue Enno hem in dit howelick sehr beschwart hefft geuonden / ende versocht by alle middelen hetsulue teuerhindern. Maer als S. G. gesien/dat die sake niet was teremedyren/ende dat sehr hooge Potentaten dit Howelick waren dryuende/hefft(wat hy niet en koste beletten)moeten geschieden/ende Graue Johann mit die Dochter te Lande wttrecken laten / gedenckende dat die Gelerden seggen:

quod fœmina sit principium & finis suæ familiæ.

Dat een Vrowmensch howende sy een anvanck ende het ende van haer Geslachte.

Ende all ist dat ick niemandts gehoort hebbe in dese Graueschap/ diewelcke het bouengs. Howelick als wel gedahn soude hebben willen prysen/so sintter nochtans wel allerleye discoursen opgeuallen/ als soude dit Houwelick niet expresse in die Wett Mosis verboden syn / maer allene per consequentiam

 daronder

darenden getogen werden / om dat het howelick met deß Vaders Süster expresselick verbodē is/het welcke all effen nae is. Maer dat in die Schrifft principalick darvp muste gesien worden / wat expresse verboden is/ op dat man niet angesien werde wyser tewillen wesen/ als GODt selue. Dar is oock wel geallegert geweest / het gehne die trefflicke Theologus Philippus Melanchton hefft geschreuen in een Consultatie angahnde den Coninck van Engellandt Anno 1 5 3 1. teweten/ dat dese gradt van howelick niet verboden is/ als directelick tegens die natur strydende/ maer wel wt sekere oorsaken/ wt der Natuire genomen/ ende dat darom dese Wett wel mochte verandert werden. Ja dar werdt oock gesecht/dat Heer Martinus Lutherus int vyffte Capittel van Genesis alsoo soude schryuen. Hierwt kan men nu sluyten/ende het is oock niet geabrogert/ende het kan niemandt weyren/ dat jemandts met GODt ende ehren moge synes Broeders Dochter tot Echte nemen/ diewyle het Abraham ende Nahor gedan hebben/ diewelcke in die Schrifft geprysét werden / ende wy sullen glouen / dat sie vromer sindt geweest als wy/doch is ter contrarie verboden / dat jemandt syns Vaders Süster niet nemen mach / gelyck hy hetselue oock beuestet in het 20. Capittel/dar hy secht: dat wy die Conscientien wt die Schrifft sullen richten/ende dat het oock best is soo nahe in die vriendtschop teblyuen. Doch watter van is/late ick darstahn/ temeer/diewyle sulcke ende diergelycke redenen ick noyt hebbe horen allegeren/ om tstuck gans ende all tedefenderen/ maer nadien het geschiedt was teexcuseren eñ in die beste ployē teleggē. Ick hadde darom telieuer gesien/dat den Autheur hieruan hadde geschwegen/ dat ick bevrest was/indien wy den Graue alsoo beri pen/ ende het voor onse deuren soo heel schoon maken willen den Graue mochte ons verwyten/datter van een tegenwoordich sek r groot Patriot van Embden/dat gemeine gerücht is/ als soude dieselue/ by het leuen van syn wettige Huyßvrow/ by haer Süster een Kindt hebben ouergewonnen/ Doch en hope ick niet/ dat hetselue soude konnen bewesen werden/ anderst was het eene sake sehr scandaleus strydende tegens die expresse Wett Moysis.

Voorts secht den Autheur dat Graue Enno etlicke Jonckeren / als voornamelick die beyde van Knyphuisen/ ende den Joncker van Rysum/ mits eenige van die Stadt/als den Syndicum/twe Borgermesteren mits den Secretarium hadde vp syn sydt gekregen/welcke teuorn voor die priuilegien tegens hem strydende/syn nu schandich affgeuallen/ He myn Heren hoe tuitten v nu die Ooren/ is dat niet wel geniest / GODt segent v. Allhier (moth ick bekennen)hefft den Autheur groot gelyck / want sie konnen niet lochenen/nadien door die Concordaten Anno 99. opgericht alle questien ende geschillen darin sieluyden tegens Graue Edtsardt hun hadden latē

gebruycken

gebruicken/waren verplicht ende bygelecht/dat sie alßdoen niet meer en heb-
ben willen ouer aers ende ouer boll tuimeln/noch oock tegens Graue Enno
kyuen ende knabbelen/als hoeren ende boeuen/Maer dat sie gesocht hebben
in aller maniere vrede ende eendracht tonderhouden/ ende S.G. tepreste-
ren tgehne S.G. was competerende/ darwt dann geuolcht is/datter tüsche
S.G. ende hunlieden gegroyet is/eene hertgrondelicke affectie/lieffde ende
genegentheit / hetwelcke Ick ende andere Patrioten van myne humeuren/
mit goeden oogen niet en hebben konnen ansien. Doch soo vele die beyde
van Knyphuisen angaht / hefft den oudtsten Here Ico Vryhere hem in
voorgahnde tyden mit die gemene Landtssaken weinich gemoyt. Ende die
Joncker van Rysumb hefft hem noyt anders als een Gedeputerde van die
Ridderschop laten gebruicken / gelyckerwyse oock Joncker Willem allene
van die Ridderschap tot een Vitschoot mede gedeputert is geweest/ welcke
Commissie na het slot van die Concordaten an hem seluen geuallen is.
Nochtans konnen hun dese beyde Jonckeren van den schandigen Affal niet
excuseren/ diewyle datter Anno 1594 op den Landtsdach tot Aurick tüsche
allen Steinden des Landts een sekere Vnie gemackt is / van dien inhoude/
dat sie mit gesammender handt / in rechte offte vriendtschop die geschillen
ende questien tüsschen hun ende Graue Edtsardt verriesen/ wilden wtuoe-
ren / doch dat een jeder soude blyuen in terminis/ ende hem wachten van
feyten ende geweldt tegebruicken. Sy seggen wel/dat wy van Embden ten
ersten dese Vnie hebben ingebroocken/als wy Anno 1595. den 18. Martij
die Wapenen in die handt genomen / ende oock nader handt diesulue mid-
delen gecontinuert hebben. Ende als wy het door dese proceduiren all ver-
podert/ ende het Spitt mit all het gebraden in die asche gewendt hadden/
seggen sy/dat sy hun mede hebben laten gebruicken/ omme die saken by den
Keyser weder goet temaken/ ende dat dardeur hare eigen saken/ sowel als
der andern Stenden sehr fündt verachtert geweest / ende wy van Embden
veroorsackt hebben / dat die Gesandten wt die nam van die allgemeine
Stende na Praga gesonden (daronder Joncker Willem van wegen der
Ridderschap geweest is)aldar ten ersten ouer anderhalff Jahr/ ende darna
noch wel een halff Jahr hebben mothen still liggen tot groote kosten / dat
anders die gemeine Landtsaken als fondament hebbende / op voorgahnde
Keys. Recessen ende Affschieden / wel eer ende mit minder kosten hadden
konnen expedirt worden. Maer hiertegens smyten wy hunluyden weder
in den Baerdt / wanneer wy het feit van Anno 1 5 9 5 niet begost had-
den / dat alßdann Graue Edtsardt die van der Ridderschap mit alle die
andere Boeren/mit huyt ende hayre all hadde vpgegeten/ ende dat sy ons
darom van rechts wegen behooren groote Gratias teseggen / ende dat sy
ons

als behorden tekennen voor hare vorvechters offte voor Lyfken all bedryff/ hetwelcke soo claer is/dat het oock ein blinde soude konnen sien/ soo wel sonder Brill als by die Keerse. Soo is dann nu desen Ball fyn affgekaetst/ ende wy houden die Jonckeren te rechte voor affallich ende tegens ons ondanckbar te mehr / om dat sy ons op alle Landtsdagen ende vergaderingen niet willen laten Hannecken vermeyer wesen/noch na onse pypen danssen/ maer seluen willen bouen an sitten/want sie willen in alle saken ock int stuck van Contributien ende gemene Landtsmiddelen die erste stemme hebben/ dar sy doch pretenderen fryheit tegenieten/seggende dat sulcks van oudē tyden in dese Graueschap also is geobseruert/eñ dat in recompenß van andere diensten eñ swaricheiden mit sekeren getall Perden tehouden/eñ alle Landts vergaderinge op hare egen buidel tebesoeckē/tot dienste van den Landtshere eñ het Landt. En allhoewel van ouden tyden gebruicklick is gewest/dat die van die Ridderschap voor hare persoonen ende sekere vrye Borchgoederen genooten hebben vryheit/ ende gene Schattinge gegeuen/ ende niet temin dat erste ende principalste volunt/oock in materie van rottinge hebben gehatt/ beklemmede onder die Schattinge alle hare andere ende haerder ondersaten goederen. Soo is nochtans dat wy sulcks nu langer alsoo niet en connen verstahn/ meinende om dat wy het hoofft wat hoger bouent water gekregen hebben / dat het nu die Ridderschap oock sall veranderen/

Want sint ick Boyrcken hebbe danssen geleert/
Heefft sick die Werlt oock seer verkeert.

Spreckt die Engelsche Johann Geerdts/ende die Schrifftur meldet oock:

Vetera præterierunt, & noua facta sunt omnia.
Dat oude is vergangen/ ende is alles verniewt.

Van Joncker Willem moth ick oock noch soo vele seggen / dat hy syn beste in gemene Landtssaken altoos gedan/ende darouer mennigen goeden penninck wt syn beurse vertehrt hefft/oock mennich duisendt Dalers op syn Credyt/tot dienste vant Landt opgenomen/ daruoor hy hafften ende s jaers die Renten betalen moth / hy hefft oock in specie by dese Stadt vele goede diensten gedahn / insonderheit om die Confirmatie van het Delffsylsche verdrach by den Keyser teuerkrygen. Maer als hy Drossaerdt tot Embden is gemackt/erstlick mit onsen groten contentement/ also dat wy S.G. om dat dit ein persoon was conform het Delffsylsche verdrach/ende Keyß. Resolutie/ teweten/ein Landtsadt ende die Borgerye niet en tegen/ grootelicxs daruoor hebben gedanckt/ Soo hefft hy het nochtans metter tydt

van

van ever n gemackt / dat hy alletegenatw hefft willen achtinge gheven ope recht van den Graue / ende niet mit ons willen door die vingeren sien/ noch voortan mit ons Patrioten dullen.

Wat den Autheur voor twe Borgemesters verstaht / die hy oock secht afgeuallen tesyn / kan Jck wel lichtelick raeden / want Jck alleer oock ein Radtman tot Embden bin geweest/ ende lathe my bedüncken/ dat hy van Gerdt Bolardus ende Peter die Vischer seggen will / hefft dartoe oock sehr groote reden. Want angahnde Gerdt Bolardus / diesulue is geweest Anno 1594. ende 1595. in die voorgaande questien end geschillen jümmer soo ein groot Pilaer ende Voorstander van die Kercke en Priuilegien / als ick nu wesen mach / oock wel ruim soo vele geestimert. Maer na die Concordaten van Anno 99. hefft hy hem tot ruste gegeuen/ ende gesocht die Stadt in rust ende vrede teonderhouden/ende hem tegens S. G. geschickt/ als dat ein getrowe Onderdan tegens synen natürlicken wettigen Here betaemt. Darom dann S. G. oock ein goet gemoet ende herte tegens hem gewonnen. Ende alse S. G in den Jahre 1600. den vorsch. Joncker Willem na Praga an den Keyser hadde gesonden/ omme het Lehen van die Graueschap teverheffen/ ende geen Drossardt opt Huiß tot Embden was/ hefft S. G. desen Gerdt Bolardus (wesende doe noch mede Borgermester van die Stadt) die inspectie opt Huis ende die Administratie van die Justitie aldar willen beuehlen / ende den voorß. Bolardus tot einen Vicedrost geordinert/ presumerende/ dat sulckes soude dienen tot goedt betrowen tüsschen der Stadt ende S. G. als streckende sulckes tot mehrder versekertheit van die Stadt / om welcker versekertheit willen het ten Delffsyl alsoo was geaccordert / dat den Drossardt soude syn ein Landtssaedt/ ende die Borgery niet tewederen. Nu was Gerdt Bolardus niet alleine ein Landtssaedt/maer ock ein Stadtsaedt/ende van ons saluen tot ein Borgermester gekooren. Maer dit niet tegenstahnde/ soo hebben wy in onsen Radt beter geuonden / dat in absentie van den rechten Drossardt/ dat Ambt einem vrembden/ die mochte oock wesen wel hy wilde/ werde beuohlen/ hebbende allrede ein quadt ooge op Gerdt Bolardus geworpen/ dat hy den Vos niet mehr soude willen byten/ noch mit ons Patrioten tegens den Graue om die hoocheit / ende wel die grootste wesen soude haperen ende kibbelen / maer vele mehr S. G. ciuil ende beleeffdelick bejegenen.

Hierwt is dann gesprooten/ als die Viertigen ende Krychsradt onderwints gekomen/ dat die voorg. Bolardus hem als ein Vicedrost wilde gebruicken laten/ niet tegenstande Borgermestern ende Radt hetsulue niet

ein con-

en conden improberen/dat sy door Willem van Schwoll/alias Hoopman
Snater / opentlick dartegens hebben doen protesteren / hem bedrowende
dat hem int gahn offte kehren einich ongelück soude gemoeten/ Sulcks
dat Gerdt Balardus het Vicedrost Ampt hefft mothen resigniren / ende
hem daruan onthouden.

Angahnde den andern Peter die Vischer/van diesulue weet men an-
ders niet teseggen / als dat hy hem in die voorgahnde troublen voor die
Stadt getrowelick hefft laten gebruicken / ende dat hy ein groot Instru-
ment gewest is / dardoor die Stadt in den Jahre 1 5 9 6. by den Ertz-
hertoge Alberto die neutraliteit/diewelcke sy in den Jahre 95. door het in-
nehmen van Stadische Garnizoen/ hadde verlooren / weder hefft verkre-
gen. Hy hefft oock omme die Confirmatie van het Delffsylsche verdrach
teerlangen / groote dienste gedahn/ wt welcker oorsaken hy wel anderthalff
Jahr tot Praga continue hem hefft onthouden / ende is mit goede expedi-
tie thuys gekehrt/oock naerderhandt weder naer Praga gesonden worden/
ende wel 9. Manden wtgebleuen / hefft oock die Stadt als een Borger-
mester gedient tot an het Jahr 1 6 0 0. alßdoen is hy van S. G. tot Rade
ordentlick geroepen / ende hefft syn Borgermester Ambt mit goeden con-
tentament van syne Collegen/ende oock die viertigen geresignert/diewelcke
hem tot dese niewe ehrlicke vocatie / mit handt ende mondt gelück geboden/
hem bedanckende voor syne goede diensten by der Stadt gedahn / daruan
hem geuende onders Stadt Secret herlicke Attestatie. Die viertigen
hebben oock darop den volgenden niewen Jahrsdach / alse sy gewoon sindt
twe andere persoonen in syn platse genominert/ ende S. G. om darwt ei-
nen Borgermester tordineren gepresentert. Maer S. G. hefft wt di ebey-
den niemandt anders als Johannes Amelinck willen nehmen / darmede
bewysen/dat S. G. alle voorgahnde sake in vergetentheit gestelt hadde/ eñ
die persoonen die hun in voorgahnde tyden / tegens synen Heer Vader
hadden laten gebruicken/ nu alle saken verdragen synde/ tot ehren ende di-
gniteten voor andere begerde tepromoueren ende teverheffen.

Ende dit is die schandige Affall/diewelcke die boueng. Jonckeren ende
twe Borgermesteren an die Stadt ende gemene best hebben bewesen.

Nu van den Syndico ende den Secretario / den Leser oock op den rechten
grondt te voeren/ Soo findt sy beyde Anno 95. die Syndicus van Bre-
men/ ende die Secretarius van Oldersumb/ aldaer sy beyde oock all sade
teten hadden/van ons beschreuen ende gebeden gewest/ ons in onse groote
benoutheyt tassisteren / hetwelcke sie gedahn/ ende oock eindelick ganß ende
all van ons tot dienste hun hebben laten bestellen. Ende GOdt hefft (dut-
rende haren denst) niet allene ons mit het Delffsylsche verdrach gesegent/

maer

maer wy hebben oock ten tweden mahl onse voorgahnde Neutraliteit/ ock die Confirmatien des Delffsylischen verdrachs verkregen/ dartoe hem den die Syndicus einsmahls mit Peter die Vischer in den Jahre 96. naer Brüssel gesonden wesende / ende die Secretarius mede na Praga / ende ten laesten in den Jahre 1600. wtte nahm van S. G. naer Brüssel gesonden synde / goetwillick hebben lathen gebruicken / niet nahlatende oock binnen der Stadt alle goede officien ende dienste tedoen. Alsoo dat wy vp hunluyden dat allerminste tot opt Jahr 99. niet en hebben teseggen gehadt. Maer sy hebben Anno 99. na den dodt van Graue Edtsardt mit aller nersticheyt gesocht die sake tot verbrach tebrengen (Daran dan oock die Secretarius eensmals van my voor Achitophel is gescholden worden/ alsoo dat hy synen dienst aldar wilde quitieren) ende die saken tot verdrach gebracht synde/ hebben darnar den Hondt laten hincken/ ende mit ciuiliteit ende beleftheyt willen procederen/ soeckende die Stadt in alle maniere vor vnvrede tebewahren/ als ons die Gedeputerde van die Heren Staten General voor haren vertreck wel scherpelick ende ernstelick hadden vermahnt. Die Syndicus hefft oock synen Affall darmede bewesen / dat hy hem van Graue Enno hefft laten bestellen tot ein Bysitter in het Hoffgericht tot Aurick/ in sulcken voegen / dat hy alle vierendeel Jahrs einige dagen die Justitie vant gehele Graueschap bywoonen / ende in saken van parthyen Sententien soude helpen spreken. Dan allhoewel die Stadt van Embden / oder allen Stendten deß Landts ten allermeisten by het Hoffgericht/ ende den Radt van Justitie is geinteressert/ ter cause/ dat niet alleine Borgermeister ende Radt seluen/ voor het Hoffgericht Justitiabel sindt/ ende alle Appellen van deß Radts tot Embden Sententien / an het voorged. Hoffgericht geschieden mothen/ diewelcke oock mehr wt der Stadt alleine als wt het gehele Landt geschieden. Ende allhoewel om dese redenen die Stadt by het verdrach Anno 99. hadde doen versoecken/ die Ehre tehebben/ dat wt haren middel Jemandt mede an het Hoffgericht mochte werden gedeputerdt/ hetwelcke S. G. doen tertydt niet willende an ein sekere persoon gebonden wesen/ affschloech/ doch hoope geuende darop in kumpstigen tyden tewillen letten / Soo hebben wy nochtans ein quadt ooge op den Syndicum gekregen / als hy naderhandt van S. G. an het Hoffgericht werde geordinert / vresende dat die Syndicus om dese vette Commissie niet teuerliesen/ den Graue soude den Ball toeslaen/ ende by Stadtssaken niet getrowelick handelen/ dan op die Commissie sitten 200. Ryckdalers sjahrs / doch dat hy op syn eygen kosten alle Quartal moth besoecken/ ende die betalinge van syn solaris verwachten/ niet van S. G. maer die Stende des Landts hebben op hun genomen en gewillicht die kosten dartoe tecontri-

fueren/ allhoewel sulcks wat traech geschiedt / ende die Hofgerichts persoonen alltydt ein groots ten achteren blyuen / hebbende onsen Syndicus in derdehalff Jahr niet mehr als voor ein Jahr betalinge genooten / ende diesulue op tein Quartalen wel schier weder vertehrt. Alsoo dat hem profytelicker was gewest / des Commissie noyt angeuardt te hebben/ want hy wel vry wat mehr mit syn Practyck ende Boerenplagerye (daruan hy sehr vermahrt is) sonder einiche kosten tedoen in syn huyß by den vuire sittende hadde connē verdienē/ hetwelcke hy wesende Bysitter ant Hoffgericht hefft mothen nalaten. Darom wanneer hem sommige van syne goede vrienden dese syne follie plegen teuerwyten/ hy gehn wtvlucht wetende/ hunluyden plach ten antwoorde tegeuen/dat hy dese vocatie der Stadt ten ehren/ende omme wat grooter Geck als juist maer ein Syndicus van Embden tewesen/hadde angenomen/ ende dat hy hem niet versien hadde/ dat hetselue by die Borgers van Embden soo qualick soude syn worden geinterpretert/ maer hadde veelmehr verhoopt / dat om der reputatie van die Stadt/ sie hem mit haer eygen Perden ende den Dreckwagen/souden allemal hebben laten off ende anuoeren/ende hem van alle Kosten gedefroyert. Hy seyde oock/dat hem wel vry gestahn hadde dese Commissie sonder jemandt tevragen antenehmen/ ouermits hy tredende in dienst van die Stadt hem expresse hadde gereseruert/ oock andere Heren en de parthyen tedienen/in saken die niet wahren streckende tot interesse ende prejuditie van die Stadt. Maer het is hem gegan als den hondt / dar Esopus van schryfft/ want hy hefft beydes niet konnen behouden/noch als ein vermart Rechtsgelerde alhier tegens synen Bysitterstandt plach targueren/ thogelyck op twe stoelen sitten/als teweten opt Radthuyß tot Embden/eñ an het Hoffgericht tot Aurick/daromme hy dann oock wesende syn broeck niet groot geneech/ dat hyt vant Radthuys tot ant Hoffgericht hefft konnen strecken/tusschen twe stoelen hefft mothen neersitten.

Wy hebben op den Syndicum noch mehr achterdencken gekregen/als wy gesien/dat hy by den Graue temelick wel geleden was/eñ dat S. G. hem vaken de ehre dede/hem ter tafelen eñ maltydt voederde/wy hebben hem ock gesien mit S G. Cantzler eñ Raden grote Conuersatie hebben/ dardeur/ alhoewel vaken gebeurdt is/dat hy in Stadtsakē/altoos by S. G. hefft goede Audientie ende spoedige Expeditie connen verkrygen. So is ons nochtans sulcks suspect gewest/insonderheit alse wy oock gesien hebben/dat S G. des Syndici person/in saken/daran S. G. was gelegen/doch die Stadt Embden niet toucherende/ hefft goedt eñ bequam gekent tegebruicken/want wy slachten die zeloorschen wyuen/die niet en konnen gelieden/ dat hare mans andere vrouwens eins onder die huycke kycken. Hiertoe is dan gekomen

seteren

sekeren haet/diewelcke die Borgemester Luppo Sicken/ ein goedt oudt ein-
voudich schaep/ als hem sommige achten/ maer naer syn eygen opinie ein
groot Pilaer van die Kercke ende Policie / weerdt omme den grooten stan-
daert van die gemeutinerde tedragen/ ende mit ein dryvoet gekroont tesyn/
op hem hadde geworpen/darom dann den Borgermester mehr ende mehr
occasie hefft gesocht/ om des Syndici persoon/ by den Viertig n eñ Kryt-
radt suspect/offte (als Bremer Fredrick secht) bespeckt temaken/dartoe hy
dan vry wat grote reden gehadt hefft/ Want die Syndicus hadde hem soo
vele leids gedahn/dat men tein Kerls daromme mochte dodtslaen Wt de-
ser oorsake hefft die Borgermester hem verstout / den Syndicum wt den
Radt tesluiten/sonder auys ende consent van syn mede Collegen/doch coste
hy hem lichtelick excuseren/dat den stadtdener hem sulcks hadde ingegeuen/
ende hem vermahnt / dat die Syndicus niet mehr behoorde opt Radthuys
geeischt teworden: Hetwelcke nochtans die Diener/wesende by die andere
Heren des Radts/te reden gestelt/verlochnet hefft/van hem gedahn te syn.
Die Heren des Radts hebben dese questien weerdt omme so vele menschen
dodt teslaen versocht tusschen den Syndicum eñ den Borgemester neer te-
leggen eñ tappaiseren / eñ is by Informatie beuonden/ dat die Borgeme-
ster drie swaere puncten / daruan het alderminste hangens werdich was te-
klagen hadde/ als teweten/ Ten ersten/ dat die Syndicus hem hadde ge-
scholden voor einen Boer van Nesserlandt/ter oorsake/dat den Borgerme-
ster van Nesserlandt was wtgesprooten. Dat twede Crimen was/dat die
Syndicus hebbende einsmals einige dingen geschreuen/diesulue niet hefft
willen laten reuideren/maer geschoort/eñ den luiden vor die voeten gesme-
ten. Het derde was dat die Syndicus hadde gecausert/dat die Borgemester
by die Concordaten Anno 99. niet en was gecommitert tot die eindelicke eñ
finale resolutie eñ conclusie. Die Syndicus is hiertegens gestahn als ein
bepiste Paep/eñ meinende hem van alle dese dodtsunden tepurgeren/ hefft
geantwort op het erste/ dat het wel wahr was/ dat den Borgermester Anno
99. doen die Gedeputerde van myn Heren Staten General/ mitsgaders
die Gedeputerde van Graue Enno alhyr opt Radthaus eins waren te gaste
genoot/stande by D. Thomas Frantzius/was venterende syn oude familie/
seggende / dat hy hetsulue wel van twehondert jaren konde berekenen/ doch
hadde die Syndicus wt vrese/dat dese wynwaunerye vã D. Frantzius moch-
te werden verstan tot disreputatie van den Borgermester ende der Stadt/
na die Regul Catonis: Nec te collaudes nec te culpaueris ipse,
Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis Dat is te seggen

Ghy sult v suluen niet prysen/noch werpen in dreck/
Want sulcks doen die wysen die men houdt te wesen Geck,

Ein Glaß mit Wyn genomen/ ende gesecht/ dat des Borgermesters rede wahr was/want hy was gebooren van Nesserlandt/ende in ganß Ostfrießlandt wel bekandt / meinende hyr door als mit ein Quinckslach den Doctor Franzium op ein ander propost tebringen/om dat hy deß Bürgermeisters Natuir niet en soude mercken. Maer die Borgermester hefft sulcks soo qualick genomen/dat hy alsoo haest wechgeloopen is/ende geswooren hefft/ dat die Syndicus des andern dachs ter Poorten wtsoude / ofte hy wilder wt. Die Syndicus om den Borgermester niet meineedich temaken/ hefft geobedijrt/ ende diewyle hy die jongste Man was/ is den andern dach gegahn wt die Herepoorte door Wolthuysen/ouert Water/ ende tot die Norderpoorte weer ingekehrt. Angahnde het twede Punct/ is by Informatie geuonden/dat die Syndicus van den Borgermester te rechte angeklacht is gewest/ want het is geschiedt/ als einsmals dürende die Vredehandelinge van den Jahre 99. by den Stenden des ganßen Landts allhyr vpt Radthuys vergadert wesende/ was genomen sekere Resolutie/ diewelcke soude gebracht werden an die Gedeputerde van myn Heren Staten General/ ende was van den Syndico gestelt by geschriffte/ende vy alle die dar waren vergadert/geapprobert ende besloten/den andern morgen ouertebrengen. Als nu hiervp die Gedeputerde van die Stenden op der Clinderborch waren tot desen ende vergadert / ende die Syndicus mede gahn soude an die Gedeputerde der Heren Staten / wesende allrede dartoe Audientie versocht/ende die Heren hare ankumpste verwachtende/Soo ist gebeurdt/ dat die Vendrick van Larrelt/alse die Gedeputerde van die Ridderschap/ende der Stadt allwahren wtgetreden omme tegahn/het gehne watter den vorgahnde dach was geresoluert/ende by geschriffte gestelt/noch eins hefft willen lesen/ende darouer Radt van niewes houden/ hetwelcke hem die Syndicus als wesende wat erberlick/ ende stahnde ock op syn reputatie/hefft geweigert/daromme die Vendrick gesecht/hy soude sy soo wel onwetende anvoeren/dat sy niet en wisten waer weerkehren/ Darop den Syndicus oock die cholera int Hooft gestegen is/ende hefft geantwordt: Soo ghy my niet soo vele en betrowet / soo voere juw die Duiuel/ ende hefft het Schrifft in etlicke stucken geschoort/ ende den Vendrick voor die voeten gesmeten/ende is daruan geloopen/ als was hy beseten / meinende wel gedahn tehebben/ om dat hy noyt op den Huyßmansstandt/ maer alleine tot dienste van die Stadt bestelt was/ allhoewel hy duirende die voorgahnde troublen den anderen Stenden oock wel dienste gedahn hadde / sonder einich recompenß daruan tegenieten/ maer wel stattlicke sommen geldts teuerschieten/ ende wt syn eygen beurse tebetalen/ daruan hy noch op dese vhre gerne soude gerembousert wesen. Van het derde Punct late ick my voorstahn/dat hem

die

die Syndicus well sall konnen excuseren. Angemerckt hy hem darop hefft beropen/ dat die Gecommiterde van myn Hern Staten General/ op hem hadden begert / den Radt ende den Viertigen antedienen/ dat sie einen kleinern wtschott als teuooren tot die finale ende eindelicke Conclusie wilden deputeren/ dat nu den B. Luppe van den Viertigen (dar hy alßdoen ein Lidt van was/niet is gedeputerdt/ datsulue was der Viertigen als des Borgermesters Collegen/ende niet deß Syndici schuldt. Den Radt dese beyde parthyen gehoort hebbende/ ende op alles rypelick gelett/ om den ouden Mann an die welcke het gemene best soo grootelicks gelegen was niet tosfenderen/hefft den Syndicum van alle die boueng. Clachten niet willen noch connen absolueren/maer hefft gesententert/ dat alle die van den Borgermester angegeuen Crimina puerilia wahren/dat is teseggen booßlingen ende kinder werck/ achtende dat dese Krych in der goede behoorde bygelecht tewesen/ hetwelcke oock geschiedt is/ ende sindt parthyen mit malkanderen verdragen/hebben malkanderen die handt gegeuen/ ende die tein Kerls leuendich laten blyuen/ Alsoo dat alle veide ein ende genomen / ende men wel hadde mogen singen: Alleine GOdt in der hoochde sy Ehr/ &c.

Maer als die Poet secht:

—— manet alta mente repostum

Iudicium Paridis.

Dat is:

Als Paris Junonem eens hadde versmaedt/
Heefft sy hem altydt vthnemende seer gehaet.

Soo is oock by den Borgemester die angel van haet ende nydt tegens den Syndicum niet verstoruen/ maer verbleuen/ ende als die Syndicus ende Secretarius int voteren int gemein plegen wt ein hoorn teblaasen/ ende ons niet alltydt / oock in puncten dar wy verstanden wel in gefondert tewesen/wilden recht geuen/ Soo is by sommige Patrioten voor goet angesien / op middelen tetrachten / hoe wy dese beyde wt den Sadel setten mochten/ darby dann Ick ende noch ein goet Patriot oock hebben geconsiderert / dat ons den dienst ende het salarium van den Syndico ende Secretario soo wel soude passen / als ein gouden Huywe op ein Verckens hooft. Hierom soo is door my wt die nahme van den Viertigen den Radt einsmals geproponert ende begert worden / diewylen den Radt hem van dese beyde liete verleyden/dat sy haer adviß op saken daran het gemene best

gelegen

gelegen/niet souden volgen/ Ja hetsuluē niet eins en souden hooren/ maer alleine hare persoonen in saken van parthyen/ soo voor gerichte compareren gebruicken/ hoopende sie hierdoor alsoo op den Esel tesetten/dat sy souden daruan gereden syn/ende hare diensten geresignert hebbē/ hetwelcke ock by nah soude geluckt hebben/ hadde hem den Radt ouer dit stuck niet so sehr malecontent betoent/ dat wel die helffte niet en wilde mehr opt Radthuis compareren/oder die Syndicus ende Secretarius wederom souden syn gepayet ende willich gemackt opt Radthuis tekomen. Darenbouen hebben die Viertigen hun op dit stuck wyder verklart/ allwar dann beuonden is/ dat my sodane propositie tedoen/ van die Viertigen niet was beuohlen/ maer van my verciert. Sulcks dat onsen Ansl lach op dat pas niet hefft willen succederen/maer wy gedwongen gewest syn/ ein andere occasie wahrtenemen/diewelcke ons na het sloot van den laesten Auricker Landdach/doen van het Schorsteingeldt getractert worde/ sehr wel te passe gekomen is. Want als die Syndicus van den Radt neffens den Borgermester Hans Euers was affgesonden/ mit expresse last van wegen der Stadt het Conclusum der andern Stenden tapproberen ende tesubmitteren/op welckeren Landtdach die Secretarius oeck was gewest/ als hebbende bestellinge van die Ridderschap/om haerluiden woordt ende penne tevoeren/ hetwelcke tedoene hy hem hadde gereseruert/ doen hy in Stadtsdienst was gekomen/ dartoe noch geaddert/dat die Secretarius by geschriffte hadde gestelt sekere proposten/ soo hy mit den Keyserlicken Gesandte Heer Andries Hanniwaldt hadde gehadt/ ouer die questien ende geschillen/soo tusschen S. G. en die Stadt van niewen waren verresen. Want alsoo ons die Resolutie ende Decisie by den voorß. Here Hanniwaldt darop gegeuen/ende die warschowinge van groote periculen/ soo wy hadden teuerwachten/ in geualle wy ons by tydts niet anders en schickden/ ganß niet gefielle/ ende groot discontentement makede/hebben wy doorsaken van het Schoornsteingeldt op onsen Syndicum ende Secretarium gelecht/ende die gemeine tegens diesulue alsoo gecommouert/dat van wegen der Gemeindte dem Radt geproponert worden/ Sie wilden den Syndicum ende Secretarium opt Radthuis niet mehr weten/ Darom dann oock die Secretarius/ wesende doen ter tydt tot Oldersumb/ buiten der Stadt is gebleuen. Maer die Syndicus was effen juist mit sekere andere Gedeputerde naer Aurick gesonden/ omme ander Stadtssaken by die Graue teueruorderen/weder komende/en die gemeine Borgerye ter oorsaken van hetsulue Schoornsteingeldt opt Radthuis vergadert wesende/ hebben voor die Radts Camer resolutie genomen/hem tewillen van het Radthuis mit den Arm affleyden/ hetwelcke ick verstahn hebbende/ om dat hy myn groot special vriendt was/ hebbe

hem

hem neffens twe andere van den Viertigen gewarschowet/dat hy hem wat in ein ander Camer retineren soude/als oock geschiedt is. Ende aldus sint wy dese beyde snoode affellige Mamelucken van het Radthuis quyt geworden all sonder wormkruit / sonder dat nochtans hare gagien die zehne soe dar na gaapten/hadden mogen genieten.

Als nu die Graue die bouenz. Jonckeren/ Borgermeſteren/ Syndicum ende Secretarium op syn syden hadde gekregen / eñ diesulue schandich waren affgeuallen/doen ter tydt (secht den Autheur voorts) hefft die Graue groote Inuentien geuonden/om het Landt in roere tstellen. Want (secht hy) hy hefft door onderstandt des Keysers het Schorsteingeldt/Collectengeldt/ende mehr andere swaricheiden geuordert. Dit kan niet gelochnet werden/ want het is openbar / datter seker Collecten sint angestelt geweſt/ende dat oock van jegelicken Schorstein seker geldt opgebracht werden moth. Doch hadde ick wel mogen lyden/ dat den Autheur die oorsake van dese Schattinge niet hadde gesecht tewesen den Affall van die bouenz. personen/ouermits hy sulcks niet sall konnen wahrmaken. Gelyck Jck dann oock niet weet van einige Schattinge mehr teseggen / als van die bouenz. beyde species/ dieweicke oorsake van dese laeste troublen souden syn geweſt/ darom bidde Jck den Autheur/dat hem belieue niet qualick tenehmen/ dat Jck hem allhier van ein groue dicke vette leugen moth berispen. Maer angahnde die bouenz. twe species/als teweten/het Schorsteingeldt ende Collectengeldt/diesulue sindter opgestelt geweſt/ende darouer is grote beroerte verresen/doch hadde Jck wel hertelick mogen wunschen/ om den Leser van alles Instructie tegeuen/dat den Autheur verhaelt hadde/hoe mit diesulue species van Schattinge was geprocedert / darom Jck noodich geuonden sulcks teuerklaren / ende will erst spreken van het Collectengeldt/ hetwelcke dat oudtste is.

Nu sall den Leser wel verstahn hebben / hoe dat het Graueschap van Oostfrießlandt by die voorgahnde troublen geraeckt is in sware schulden/ diewelcke nochtans moſten betalt syn/ loopende die renthen ende interessen van dage tho dage all mehr ende mehr op. Sulcks datter radt ende middelen tot afflosinge ende betalinge moſten geuonden syn/ te mehr/om dat het Lantschap bouen dese schulden noch tebetalen hadde andere swaricheidẽ eñ laſten/tot proffyt vant Ryck/ mitßgaders andere ordinari laſten/daran het Lantschap allrede ein grots ten achteren was. Tot betalinge vant gene vorß eñ dan noch ein vorradt teuergaderen/ daruan wt die renten die ordinaris laſten van het lant hadden mogẽ betalt worden/sonð altyt niewe schattinge

 tinuenteren/

tinuenteren/hebben S. G. eñ die Stende in het Tractat van Anno 99. goet geuonden eñ geaccordert/darop die Stende ock gehoort hadden/het aduyß van die Gedeputerde van myn Heren Staten General doen ter tydt binnẽ Embden present wesende/ teweten/dat men op gemeine middelẽ soude ge- dencken/diewelcke bequamst eñ nütst mochten wesen. Eñ also een sulcke sake van finantie sick niet en liete tracterẽ van Hannecken Alleman wt den steden eñ vant landt/ouermits die gemeine man niet gerne an het geuẽ will/all is die nodt noch soo groot/die gemeine Man ock niet en verstaht het stuck van Finantzie/ende watter angelegen is/dat ein Landt mit middelen versien sy/ Soo is geaccordert ende verafschiedet worden / dat ein jegelick Standt wt syn Corpus soude verkiesen vier persoonen / als teweten / vier wt die Ridderschap/vier wt die Steden/ende vier wt den Huyßmansstandt/die- welcke liberam et plenissimam potestatem/dat is/vollenkomen paus macht hebben souden ein offte mehr manieren van middelen te finden/ ende S. G. om teconfirmeren voortestellen / hetwelcke van allen Stenden / ende ouert gehele Landt alsoo soude werden achteruolget / als wanneer sie alle mit den anderen/ ende alle hare medegeleder/ int general ende particulier sulcke middelen ende manieren van Contributien seluen hadden geuonden opgestelt ende geordinert. Nu wat is geschiedt? Die persoonen syn ge- nominert van allen Stenden/ ende by S. G. op einen opentlicken Landt- dach geconfirmert/ ende in eede genomen/ dat sie int vinden van middelen naer haren besten verstandt ende wetenschop wilden procederen / ende in alle des Vaderlandts beste voor oogen hebben/ Wy van Embden hebben oock int hulden van den Graue / gesworen all het gehne tachteruolgen ende natekomen/ wat in den Concordaten Anno 99. tot Embden vpgericht/ eñ op den dach Michaelis gepublicert was geslooten. Die bouengeed. Ge- committerde wesende nu geauthorisert/ findt in besoigene getreden/hebben na lange Communicatie ende deliberatie sekere middelen geuonden / die- sulue in eine Lyste gebracht / ende S. G. om te confirmieren ende tedoen executeren voorgedragen / welckere Lyste S. G. sonder ein einich stuck offte wordt darin te veranderen hefft geapprobert ende voortgeset. Maer als nu dese Lyste soude werden gepublicert / ende intrein gebracht/ hebben ten er- sten in der Stadt Embden/darop dat gantze Landt ein ooge gehadt sommi- ge Botter ende Keesekoopers meinende dat haren handel ten aldermeisten by het Collecten werck was geinteressiert/groote oppositie gedahn/Soo dat het gantze werck hefft mothen nablyuen. Ende om den Huysman oock on- willich temaken / hefft men densuluen gepersuadert / dat het eine ewige Slauerye soude syn/ ende nimmermehr ten ewigen dagen affkomen/ dar- by dann oock gedreuen worden/dat men geen Collecten offte Contributien wilde

wilde ingahn/ man wiste dann erst die Quantiteyt van alle schulden. Wy van Embden hebben darin gehackt/dat wy niet schůldich waren einige General middelen antenemen/maer dat wy bestahn conden mit den söuenden penninck van allen Landtslasten tebetalen/ die wy ouerboedich waren door middelen/als wy suluen van Licenten/Consumptien ende Accysen mochten goet vinden/optebrengen. Ende om teweten/hoe groot onse söuende part mochte wesen/hebben wy oock voor allen dingen willen weten/ die Liquidatie van alle schulden ende lasten/wartegens dann niet hefft konnen gebaten dat ons werde voorgehouden/wat op opentlicken Landtdach was beslooten/ ende wy vermahnt an den Eedt den wy op het Affschiedt van densuluen Landtdach ende die Concordaten hadden gedahn/ sonder reseruatie van einige Quota/ daruan wy oock het aldermiunste noyt hadden bewesen. Dar worder ock gnoch gesecht/datter ordre was gestelt/dat niemandt geen geldt wt die Collecten eñ wt handen van die Gedeputerde der Stenden/diewelcke suluen die bedeninge ende Administratie daruan souden hebben/ ende soude ontfangen syn eisch was dann goedt gevonden/ ende gejustificiert by die Gedeputerde tot den Collecten/ende by noch sekere andere Gedeputerde die men den engen wtschott noempt/ diewelcke oock by die Stende wahren gekooren/ ende geauthorisert tot saken/ darom men niet wel einen Landtdach conde wtschryuen / offte welcke op einen Landtdach niet conden getractert worden/alle oock gesvooren wesende tot deß Landtsbeste. Bouen dien soo was om alle diffidentie wechtenemen/in die Concordaten geordinert/ hoe lange dese middelen souden loop hebben/ teweten/ soo lange die boueng. lasten ende schwaricheyden waren betaelt/ende die voorraht was opgebracht/ wesende in der deputerden handen gestelt die Middelen ende die Lyste teueranderen/ende alle swaricheiden affgelecht synde/heel ende all tedoen cesseren. Man wiste wel / dat wanneer schoon het Landtschap niet einen stuyuer schůldich was / dat men alleuen wel ein hondert duisendt Ryckdalers voor den Graue / ende twemahl hondert duisendt Ryckdalers tot den vorraht hebben muste / diewelcke in die erste twe drie Jahre door die middelen in die Lyste begrepen / niet en conden worden opgebracht / dartoe mochte men den anvanck maken / ende soude darentůsschen ein jeder / die by het Landtschap ten achteren was/ syne schulden wel angeuen ende liquideren. Dar worde oock mede voorgestelt/dat het niet geraden en was/ het Secret van des Landts schwaricheyden ende Middelen van geldt ederman in den mondt tegeuen/ dat het ock een ommogelycke sake was alle die particulier rekeninge in presentien voor soo vele hondert persoonen tepasseren. Eñ dat wy van Embden seluen all eer wy op den Landtsdach van Anno 99. ons mit S.G. ouer die Collecten conden verdragen/ ons hiermede hadden

 geexcusert

geexcusert/als S.G. darop was dringende/dat die liquidatie op densulven
Landtsdach alsoo haest geschieden soude / hetwelcke die Graue op intercess-
sie van der Heren Staten Gedeputerde hefft laten anstahn. Men hefft
ons oock genoch geaduisert/dat die andere Stende ons die Quota van den
söuenden penninck niet tho en stonden/ofte by alsoo verre wy in voorgahn-
de tyden op eine Quota mochten gestahn hebben / dat sulcks niet anders
hadde konnen geschieden/als ten respecte van die vaste goederen vant gan-
tze Landt/ ende doen ter tydt do Embden noch niet halff so goet was als nu/
wesende oock noch niet geaugmentert mit Faldern / dat wy oock hebbende
gehn reseruatie gedahn by die Concordaten Anno 99. maer ter contrarien
door ons eygen Gedeputerde die general middelē in die Lyste verhaelt heb-
ben helpen vinden eñ stichten vant recht van Quota (wanneer wy hetsulue
schon hadden gehadt) all waren versteken. Angemerckt nu dat die Quota
van den söuenden penning questieus war / ende dat die Stadt sick mit den
andern Stenden op ein sekere Quota van niewes soude moten verdragen/
dartho dann noch veel tydt soude werden gespildet/ende wanneer die Quo-
ta all geuonden die Stadt / all mochte sie van dage offte morgen schon den
teinde deel an Ryckedom ende treffiquen minder worden/ten ewigen dagen
allsulcke Quota soude mothen opbringen. Soo hefft sulcks ende andere
mehr redenen den Radt doen resolueren / opt stuck van Quota niet langer
testahn/maer het Collecten werck by ons eygen Gedeputerde geuonden/ eñ
van S.G. geapprobert antenehmen. Dit alles (segge Jck) en hefft niet
connen gebaten / diewyle dat Jck het anders hebbe na myn wyßheyt inge-
sien/ende an my getogen sommige van die Viertigen ende andere Patrio-
ten mehr. Wy hebbent oock soo verre gebracht/ dat den Radt mit hare Re-
solutie in dit stuck niet hefft connen voortkomen/dartoe wy dann dit middel
gebruickt hebben/dat wy den gemeinen Man hebben wyß gemackt/ dat die
Jonckeren sochten ein jegelick syn particulier priuatschulden wt dese Col-
lecten tebetalen / ende mit het gemeine geldt na haer eygen appetyt omte-
springen / hetwelcke ons licht was om doen/ diewyle die gemeine Man soo
vele achterdencken niet en hefft/datter noch geen Edelman vant Lant Ban-
ckerot gemackt hefft/als by ons in der Stadt dickwyls geschiedt/ maer dat
ein jegelick onder hun middelen genoch hefft syn eygen schulden tebetalen/
ende dann noch ein Hauerkooper teblyuen. Die gemeine Man hefft oock
niet connen gedencken/dat Graue Enno Superintendent ouer des Landts
middelen is/ende dat diesulue gehnen Edelman soo lieff hebben sal/ dat hy
densuluen het Crimen peculatus/ dat is/ die Rouerye vant gemeine geldt
soude willen te goede houden/ Den gemeine Man was oock vergeten/ dat
het derde part van die Gedeputerde tot het Collecten werck mehr is gewest
wes

wt den Adell / ende die twe andere partten wt den Steden / ende van den platten Lande/ diewelcke oock macht hebben mede in die Carte tekycken/ eñ datter gehn geldt mach worden wtgetelt/sonder consent van het gantze collegium. Jck ende myne Consorten die andere Patrioten van mynen stoffe hebben hierdoor het Vaderlandt sehr groote diensten gedahn/ ende soo vele geprofytert/dat die gemeine schulden sus lange sint onbetalt gebleuen/ende an Renthen ende Capitaal vele duisenden swarder geworden.

Ende aldus is het mit Collecten werck thogegāhn / Soo vele nu angaht het Schorsteingeldt / hefft hetsulue soo weinich als het Collectenwerck synen oorspronck van den Keyser / dann is alsoo darom gelegen / dat die Graue in het vergangen Jahr 1601. wtgeschreuen hefft einen Landtdach binnen Aurick/tot dien eynde/dat den Keyser allhier hadde gesonden einen sekeren Affgesandten geheten Heer Andries Hanniwaldt/door den welcken S. Mayt. van den Graue was versoeckende ein vrywillige extraordinari Contributie tegens den Torck / ende dannoch eine groote somme gelts telehnen. Ende alsoo S. G. niet alleine door die voorgahnde troublen syne middelen sehr hadde geswackt / ende darenbouen noch andere groote lasten ende swaricheiden tredende in die Regieringe des Landts hadde voor hem geuonden/ ende hem wegen den Affkoop van Esens ende Wittmundt noch mehr hadde beswart. Soo dann oock noch schulden van syn Vrowmoder/ Broederen ende Sůsteren ein ehrlicke alimentatie ende deputaet wedervaren telathen. So hefft S. G. sulcks alles in den schoot syner Landtstende wtgeschuttt/mit desuluen in radt gestelt/ ende haer luider handtbiedinge eñ assistentie versocht/ conform als S. G. Voorvaderen van allen ouden tyden/ende lenger als my gedencken mach/in sulcken ende diergelycken necessiteit altoos hadden gedahn. Die Stende des Landts geconsiderert hebbende die nodt der Christenheit/ende dat ein jegelick vroom Onderdan na Godes Wett schuldich war syn Ouericheit Schatt ende Schuldt recontribueren/oock voor oogen hebbende het Exempel van andere Landen ende Steden des Rycks hebben einhelliglick geschlooten / dat men den Keyser hůlp dohn soude/ temeher dat dese Landtschap/ ende insonderheit wy van Embden duirende die voorgahnde questien ende geschillen / tot ein vrywillige Contributie ons an S. Mayt. mehr dann eins hadden gepresentert/ in consideratie van die Moyte/ die wy S. Mayt. hadden angedahn/ ende tot ein teicken van danckbarheit. Maer dar is by den Stenden wat differentie gewest/ hoe hooch dese Contributie soude worden angeschlagen / ende op wat Middelen diesulue opgebracht. Gelycker wyse is oock geen discordantie gewest / offte men S. G. oock soude tot ontlastinge van S. G.

 swarich-

swaricheiden bouen verhalt/ende in die Propositie van den Landtsdach breder verklaert / die handt bieden / maer dar is einhelliglick geresoluert Ja/ Allein hebben die gehne/soo van Stadts wegen op den Landtsdagen waren gesonden/ hun niet willen sick maken wat sekers/ soo wel op die Quantiteit als oock op die maniere ende middelen tesluiten/ dann sindt wederom getogen na die Stadt om rappoort tedoen vant gehne watter was gepassert/ ende hun wat stercker temaken. Maer als sie mit lange deliberatie einige dagen toegebracht/sulcks dat den andern Stenden beswarlick geuallen/soo lange by den besten Somertydt van huis tewesen / ende op kosten teliggen/ Soo is geschiedt/dat die van die Ridderschap/ende die andere by die Steden Norden ende Aurick / mitßgaders den Huißmans standt/die Schoorstein Schattinge tot vyff Jahren toe geconsentert ende jngegahn hebben. Wy van Embden dit verstahnde/ hebben die sake gestelt in deliberatie/ off wy schüldich mochten syn dese Schoorstein schattinge / als van die meiste stemmen op den Landtsdach geconsentert/jntegahn offte niet / warop een Erbaren Radt die sake ouer ende weder ouer leggende/hefft geuonden ende geresoluert/ dat na die Vsantie ende oude gebruicken van Oostfrießlandt/ die minste stemmen oock in het stuck van Contributien die meiste mothen volgen/daruan den Raht ein notabel Exempel hefft geallegert / indien vor korte Jahren/ als die van der Ridderschap ende die andere Stenden ein Capitaal schattinge hadden geconsentert/ dat niet tegenstahnde die Stadt van Embden sulcke Schattinge lange difficulterde ende belettede/ hebbende dartoe het faueur van Graue Edtsardt/ nochtans sulcke Capitaal schattinge als by mehrder stemmen geconsentert/ van S. Keyß. Mayt. is vortgeset/eñ ter execurie beuohlen. Hierom hefft dan ein Erbaren Radt om alle dese molestien voortekomen/darin wy nu geuallen sindt/ den Borgermester Hans Euers/den Syndicum eñ noch einen Radtsverwandten Jacob mit Caruëel geheten/mit schrifftelicke Instructie naer Aurick geschickt/eñ densuluen beuolen/ ock vanstadts wege het consent van de schorstein schattinge tho dragen/eñ van wegen der stadt hun tesubmitteren het slot van mehrder stem̃en/doch die Gemeinte hefft sulcks naderhandt niet willẽ achterfolgen/ maer ein Riuolte gemackt/wesende dartoe van my eñ einige andere wt die viertigen eñ krychsradt angedreuen. Dese riuolte werdt nu darmede geeelebrert/ dat Hans Euers nu post festum eñ na den Jahrmerckt geuonden hefft 16. fautten by die handelinge van den vorß. Landtdach begangẽ/causerende/dat hy droncken was gewest/ ende die sake niet recht jngesien/ dan op den Syndicum hem verlaten hadde / diewelcke hem oock dat Segel wt die handt hadde genomen/ende den Affschiedt darmede versegelt. Dartoe nochtans die Syndicus neen secht / ende dat die versegeling op einen

nochteren

nochteren morgen geschiet sy/ doch bekent soo vele/dat als Hans dat Segel niet expreßlick genoch hadde connen drucken / dat hy dat Segel van Hanß mit syn goede wille ontfangen / ende wat expreßlicker gesett hefft. Maer wat die Subscriptie angaht / diesulue hefft Hans mit syn eygen handt/ sonder des Syndici beleydinge alleine gedahn. Doch late ick desen strydt tüsschen hun luiden stahn / alleine sall den Leser belieuen teweten/ datter starck gesecht wordt / dat Hans Euers den Keyß. Gesandten Heer Andrieß Hanniwaldt / van der Stadt Embden vermoogen ende goetwillicheidt an S. Mayt. by den slaepdronck ve e soude hebben wyß gemackt/ venterende/ dat die Stadt van Embden/ binnen 24. vhren wel twemahl hondert duisendt Rycksdalers conde opbringen / hy hefft oock van wegen der Stadt groote schenckagien an den Gesandte ende synen Broeder belooft / doch om het onuermoogen van der Stadt niet prestirt / maer tot Stadts proffyt ingehouden. Dar werdt sehr gepresumiert/ende sommige laten hun geduncken/dat het gewiß ende wahrachtich sy/wanneer Borgermester ende Radt op den Landtsdach tot Aurick na haer discretie hadden mogen procederen / ende van den Viertigen ende Krydtradt niet soo sehr waren geconstringert geweest / dat sy hun mit die andere Stenden accommoderende/ende sluytende wat groots tot proffyt van S. Mayt. ende tot dienste van den Graue tewillen consenteren/dat alßdann sulcke Contributie wel op andere middelen/als juist op die Schorstein offte Viersteden hadde connen geuonden werden/ Soo sal den Leser oock belieuen teweten/ dat wanneer sjahrs teuoren het Collectenwerck niet was belett geweest/ dat het alßdann apparentlick tot dese schower offte Schorstein schattinge niet soude gekomen hebben ouermits men alßdann wt sulcke Collecten mit verschwaringe offte continuatie van dien / op wat langer Jahr n wel hadde Middelen konnen vinden/ S. Keyß. Mayt. tecontenteren/ ende an S. G. eine onderdanige bewysinge tedoen. Maer alsoo wy het Collectenwerck hadden geschorst/ende die andere Stenden niet goet en conden finden/darin ende op die species in die Lyste gestelt/einige veranderinge voortenemen/ siende oock onse onwillicheyt / hebben die andere Stende soo hun tesamen gehouden/ als die onse wahren vertrocken/ende tho lange wtbleuen/ geen ander Middel van Contributie wet n voortesla en/Dartoe dann den huißman soo vele tewilliger is geweest / omme dat dese Schattinge meest ouer die Steden soude gahn / dar anders wanneer die Schattinge op die Landen na Graßtall werde geschlagen / diesulue den Huißman ten surrsten plach antekommen. Sulcks dat het is gebleken / wanneer op ein Graß Landts gesett sindt 2. Schaep / hetwelcke einen Huyßman gebruickende 100. Graß Landts/op 20. fl. beloopt/ die ryckste Borger ende Koopman in

den

Steden gebrückende geen Landen niet mehr en betalt hefft als 2. Dalers. Wy hebben oock om die Gemeinte van dese Schorsteinschattinge affte- mahnen ende afftehrich temaken/ wtgestroyt/ dat dese Schorsteinschattin- ge ein ewige plicht syn soude/ ende nimmermehr affkommen. Want soo wy dit niet gevonden hadden/ soude mogelick die Gemeinte tot die vyff ja- ren noch tebrengen geweest syn. Maer ick wete in myn Conscientie wel be- ter/ ende bin versekert/ dat soo daer jemandt was/ diewelcke die Schorstein schattinge van vyff Jahren op ein mal begerde tho betalen/ dat S. G. hem niet weigeren soude einen sulcken van die Schorsteinschattinge tot Auriek Anno 1601. geconsentert/ tequiteren/ ende tebelouen/ dat S. G. densuluen geen Schorsteinschattinge mehr wt cracht van den Landtdachs Affschiedt/ affeischen wilde. Voorts om dese onse oppositie fauorabel temaken/ hebben wy oock gepredickt van die nodt der Armen/ dat diesulue oock mede souden worden beschwart/ ende dat hierin eine groote onbillicheit was/ dat geringe Luiden hebbende vaken vele Camerkens ende Schorstein an arme Luiden verhuirt/ souden mothen betalen tegens die Ryckste Borgers/ dar wy doch wel geweten hebben / dat die rechte Armen expresselick in den Landtdachs Affschiedt van dese Schattinge vry sindt gelaten/ ende die Graue te vreden war/ dat wy oock het ander inconuenient sulue wel mochten remedyeren/ eñ die ongelyckheit tüsschen Rycke ende geringe Luiden/ in beter porportie stel- len. Soo is oock gehn Mann gantz arm/ diewelcke ein eygen huis offte woh- ninge hefft/ die gehne soo in gehuirden huisen wohnen/ geuen ock niet mehr als die helffte/ stahnde die ander helffte op den Eygenaer/ Jck lathe stahn dat ein Arm Mann oock hem wel mit ein Schorstein behelpen kan. Ende dat wy hierdeur den Armen grot proffyt gedahn/ datsulue werdt alle dagen by Experientie bevonden/ Want sie konnen ons daruan niet vollen bedan- cken/ ouermits datter nu soo lange soo vele niet gegeuen werdt / ten ouder- houdt van die Armen/ als in tyden van vrede/ ende die Büdders ende Ar- beiders an der straten/ vele mehr Vierdagen in die weke hebben/ als den Sondach/ ende hun nu niet behoeffen soo moede tarbeiden als sy plegen/ ende nu geen sorge mehr hebben tedragen / hoe sy dat Engelßbier sullen wtkrygen.

Wanneer Jck my recht bedencke/ ende in my suluen gha / so kan Jck niet laten / offt Jck moth myn Landtsluiden van Embden vorsuyen / dat sie niet op alle manieren getrachtet hebben/ die Engelsche Natie tot Emb- den tebehouden/ dann diesulue ouermits sie hare Cameren ende Packhui- sen/ gelyck oock andere hun volgende vrembde Koopluiden/ ten duirsten hebben mothen huiren/ hadden ock mennich ehrlich Borger het Schorstein

geldt

geldt doppelt mothen betalen/ Jck late stahn/ wat priuatluyden andersins/ ende die Stadt selue an hare opkompsten daruan verbetert is gewest. Die Borgermeister Luppo Sicken wt den yffer tot die Religie ende Policye/ hefft syn beste dartoe gedahn/ ende is ein groot Instrument gewest/ dat die Engelschen van Embden vertrocken sindt. Want hy plach niet alleine an Porten / maer oock op den Toorn die wacht tebestellen/ datter niemandes komen soude/ omme nehringe ende welvardt tebrengen.

Van die Jonckeren worde oock gesecht / dat sy die erste Inuenteurs van dese Schowerschattinge souden gewest syn / ende nochtans haer huysen ende schorsteinen hebben begert teximeren ende vryhouden / hetwelcke ons sehr wel oock tepasse is gekommen / om den gemeinen Man tegens sie optereitzen. Gelyck dann oock die warheyt is/ dat sie op den Landtsdach die Schorsteinschattinge hebben aldererst voorgeschlagen / sulcks mit die van die Steden geleyt in deliberatie/ begehrende van ons tehooren / wat ons darby duchte/ ende offte wy ein beter middel wisten voorteslaen. Maer wy hebben geurgert/ dat dit consent soude geuonden werden na Graßtall/ welcke manier van Schattinge den Huyßman best gewohnt was. Angahnde die vryheit soo die van die Ridderschap pretendiren / diesulue streckt niet wyders/ als op hare Adelicke Stamhuysen/ stahnde in des Landts matricul daruan sie gehouden sindt/ tot dienste van den Graue ende het Landt Roß offte Perde dienste tedoen/ onderw rpende alle hare andere Huysen/ soo sie opt Landt ende in den Steden hebben / onder die Schattinge mede/ diewelcke Joncker Willem van Knyphuysen/ ende andere Edelingen mehr/ van wegen hare Huysungen/ soo sy in den Steden ende opt Landt/ bouen die gehne soo in dit matricul stahn / besitten/ wel beter voelen sullen/ als mennich van die Ryckste ende vermogenste Borgers in Embden.

Dat nu den Autheur secht van oude priuilegien/ buiten diewelcke ons dese ende andere Schattingen werden affgeeischt / darvp hebbe Jck oock wel rypslick gelett/ ende all voor desen tydt neerstich darna vorschende/ alle des Radts archiuen door gesocht/ maer weinich connen gevinden. Allein datter twe Bullen sindt offte twe Brieuen / die eine van den Jahre 1494 ende die ander van den Jahre 1495. voor welcker tydt Jck niet kan bemercken / dat die Stadt einige Priuilegien van den Keyser hefft gehadt. Dese Priuilegien lath ick my beduncken/ dat die van die Stadt als wesende Embden / doen ter tydt wel niet soo groot/ als nu wol einige andere Dorpen offte Loogen in Ostfrießlandt/ niet anders en hefft verkregen/ als door het faueur van den ouden Graue Edtsardt den Ersten/ Want Jck

my hebbe laten geseggen/ dat Steden onder andere Heren gelegen/gehne
Priuilegien offte vryheyt connen vercrygen/ Ja dat hunluyden in deß
Keysers Radt ende vergaderinge van Stenden des Rycks geen audientie
gestadet werdt/ sonder aduyß ende authorisatie van haren Here tehebben.
Ende all ist schoon sake/dat S. Keyß. Mayt. in die voorgahnde tyden/doen
die van die Stadt ende andere Stende tegens Graue Edtsardt voor J.
Keyß. Mayt. in rechte wahren procederend/hunluiden hefft gegeuen goede
Audientie/ Soo moth men doch weten/dat sulcks darom hefft mothen ge-
schieden/op dat S. Mayt. niet werde angesien jemandts recht teweigeren.

Angahnde den Inhoudt van dese boueng. Priuilegien/ diesulue en is
niet tegens den Graue / noch geuen oock die Stadt die aldergeringste Ex-
emptie offte vryheit niet/ van des Grauen Hoocheidt ende Superioriteit.
Maer dat eine van Anno 1494. spreckt schlechtelick van die voorbyvahrdt
op die Emß/ ende touchert principalick den vrembden Coopman/ diewel-
cke die Emß op ende affaert / dense1uen obligierende/ dat hy tot Embden
moth anleggen/ ende syn goedt niet voorby voeren. Het ander Priuilegie
van den Jahre 1495. confirmiert vele mehr des Grauen Hoocheit ende der
Stadt Subjectie onder den Grauen. Want in hetsulue Priuilegie is der
Stadt/ diewelcke tevooren maer ein Toender ende van Affbeeldinge van
Cosmus ende Damianus tot ein Wapen was voerende/gegeuen/ dat het
Wapen van die Graue ouer die Muire mochten tycken. Beduidende dat
mede/dat die gehne soo dat Wapen was toebehoorende/Regent binnen der
Stadt offte Müiren was/niet dat die Müire ouer offte mit het Beldt sou-
de regeren/maer velemehr hetsulue Beeldt (hetwelcke sommige verstan ein
Harpye/ sommige einen gouden Adeler mit ein Jonckvrowen hoofft tewe-
sen) voor syne Regente ende Gouernante erkennen ende bekennen. Gely-
cker wyse die Ryckstеden/ wanneer men het kleine by het groote mach ver-
gelycken/off sie wel einen gantzen offte einen haluen Adeler in hare Wapen
voeren/ darom noch heel noch halff Keyser sindt/ maer Subjecten van den
Keyser.

We het gehne wat nu van het Schörsteingeldt offte Collectenwerck
is verhaelt/sall den goethertigen Leser wel connen verstahn ende oordelen/
dat wy van Embden groote ende bastante reden hebben gehadt / ons daer
tegens topponeren/ ende soo groote moyte ende periculen als tegenwordich
op den halß tehalen. Angahnde die van Norden / secht den Autheur recht/
dat diesulue het Collecten werck ende Schörsteingeldt niet hebben willen
annemen noch betalen. Maer sy hebben (als die Lyste van die Collecten
was gepubliceert ende opentlick angeslagen / diesulue in ein Tumult ende

oproer

spreer affgereten ende verschoort. Ende als die Graue sekere Gedeputeerde hadde gesonden/ om die Schorsteinen tebeschryuen/ als teweten Joncker Conradt van Westerholdt/Peter die Vischer ende Euerdt Schele/ Soo hebben die van Norden einen oploop gemackt/ die Klocken tot Storm geschlagen/ende sint sommige mit Gewehr/ sommige mit Forcken ende stangen voor het Losament der Gecommitterden geloopen/ ende hebben sie willen dodtslaen/ hetwelcke in diesulue Furie oock hadde geschiedt/ wanneer GOdt die handt dar niet voor hadde gehadt/ende twe van die Commissarissen heimlick waren entkomen/ ende die grawe haaren ende soete reden van Joncker Westerholdt mit erbiedinge/ die beschryuinge der Schorsteinen tewillen jnstellen/hunluiden niet en hadde gemulcert. Andere feiten soo die van Norden tegens S.G. Dienern ende Officianten hebben bedreuē/ late ick alhier stahn. Maer ick bin wel verwondert gewest/dat die goede Luiden tot Norden hebbende noch die bouenq. beyde Priuilegien van Embden noch Delffzylsche verdrach noch Keyß. Resolutie voor sick/ hebben deruen soo vele moyte maken. Sy hebbent oock hierby niet gelaten/ maer als die Graue int voorleden Winter seluen/ darwarts was gekomen/ om hem hulden telaten/ hebbende S.G. oock die grauamina/ soo sy tegens Graue Edtsardt hadden ouergegeuen geremedijert ende affgedahn/ende darenbeuen ouervloedich was die Stadt mit mehr Priuilegien/ als sy oyt gehoort hadden/teversien/ gelyck S.G. dann allrede einen Magistrat van die stadt bestahnde/ wt die beste van Norden all hadde geordinert/ diergelycken noyt in Norden was gesien offte gehoort. Doen hebben sy S.G. desen despect bewesen/ dat sy in hare Wehr ende Wapenen gekomen/ die sy oock niet tegenstahnde/dat S.G. ten derden mal diesulue affteleggen/hadde laten gebieden/niet hebben willen affleggen/ende ter huldinge gelyck door het gantze Ryck gebruicklick is/ende wy tot Embden seluen gedahn hedden/ sonder Wehr ende Wapen willen compareren/ bruickende als ein doecksken voort bloeden/ dat S.G. syn Hoffgesinn hadde doen te Perde komen/ diewelcke tusschen viertich ende vyfftich Perden mochten wtmaken / bestahnde alle van Ingeseten des Landts ende S.G. ordinari Dienern/Doch dient hierby niet vergeten/ dat die Conuocatie tot Wapenen all was geschiedt/ eer dann ein Perdt was gesadelt/ende voor S.G. Losament gebracht/ Allhoewel men niet kan entkennen/ dat die Graue beuohlen/ dat het Hoffgesinn hem soude gereedt houden/ Want S.G. was van meininge/ soo haest die huldinge mochte geschiedt syn weder tvertrecken na Aurick/hetwelcke in die corte dagen niet wel hadde konnen geschieden/ wanneer die Graue aldererst na die Huldinge dat Hoffgesin hadde sullen opeischen / ouermits het maer twe dagen vor Carstyt war/die Graue heft die borgers wel expresselick laten

seggen

seggen/ In geualle syluiden hem desen hoon doen mochten/ dat hy sonder die huldinge tontfangen/soude mothen afftrecken/dat hy alßdann voor dik pas patientie nehmen/ maer op ein ander tydt wat stercker ende mit minder behagen van hunluiden wilde wederkehren/hetwelcke allß niet heft willen gehoort wesen/noch die luyden hun mit redenen laten te rechte bringen/ is die Graue te Perde geseten / ende mit syn gantz Hoffgesinn vertrocken/ Ende is darna gebleken/ datter onder het gewapende volck gewest syn/ diewelcke soo niet op die persoon van den Graue suluen/ doch op die principalste van synen Rade gerne souden wat geattentert hebben / ende diesulue in pericul van Lyff ende Leuen gestelt / vpreckende ende swerende sehr affgryselick/ sonder einich achterdencken/ datter geschreuen staht: Ghy sult die Quericheit vwes Volcks niet vloecken.

Tis wel wahr/dat myn genadige Vorstinne ende Vrow/die Vrowmoder van den Graue Douagiere ende Lyfftüchterinne is van Norden eñ Behrum/ ende dat wt deser oorsake die goede Luiden tot Norden hun hebben gepersuadert/dat S. G. die van Norden/onder die generale Contributie vant gantze Landt testellen niet macht hebben soude / duirende die Lyfftocht. Maer (ochlacy) desẽ goede Luyden hadden all tegeringe vergeten/ dat sy Anno 99. doen het Collectenwerck erst is gefündert/ ende by die Lyste darvp geuolcht / mitßgaders Anno 1601. doen die Schorsteinschattinge is geconsentert/ hare Gedeputerde hebben present gehadt/ ende door diesulue in alles laten consent dragen. Ochlacy/ die goede Luiden hebben niet geweten / wat voor ein onderscheidt ende differentie is tüsschen het recht van Douaire offte Lyfftocht/ ende het Recht van die Superioriteyt ende hooge Regieringe. Darom sie sehr qualicken sint beraden geweest / dat sie in dit stuck oneinicheyt ende twist tüsschen den Graue ende syn Vrouwmoder hebben willen stichten / soeckende daronder haer eygen voordeel/ ende tontgahn die Lasten van het Collectenwerck ende Schorsteinschattinge. Ende all waert sake/dat die Vrowmoder hunluyden hadde geboodten/hun tegens het Collectenwerck ende Schorsteinschattinge topponeren / des Grauen Gecommitterde dodtteslaen/ende die Wäpenen tegens den Graue suluen in die handt tenehmen/ soo konde hunluyden datsulue doch niet mehr excuseren/ als wanneer sie hunluyden hadde beuohlen my dodtteslaen offte vermorden. Dann Ick bin noch wel ingedachtich/dat Ick van Rechtsgelehrden gehoort hebbe / dat ein quaadtdoonder hem na rechte niet en kan excuseren/ dat hy pretendert hem dat feidt beuolen tewesen.

Nu hefft S. G. eindelick syn hocheydt ende authoriteyt ouer die van

Norden niet willen abandonneren / maer op middelen gedencken om die-sulue teconserueren. Ende om syn worden ende beloffte van stercker te-willen weder komen / tedoen cracht hebben / hefft geresoluert einich volck en Soldaten annehmen telaten / hetwelcke oock is geschiedt / doch niet (gelyck den Autheur secht) bouen syn vermoogen / maer wel ouergelecht hebbende syne ende des Landts middelen. Als nu S. G. soo vele Volcks by der handt hadden / als hem duchte hiertho vannoden tesyn / hefft hetsulue in Norden gesonden / onder den ouersten Lieutenant Joost van Landtsbergen / ende niet onder Joncker Willem / gelyck hem den Autheur abusert / diewelcke dar maer slechts syne Compagnie hefft by gehadt. Dargekomen synde / hefft men alle die Borgers doen op den Marckt komen / ende is hunluyden voorgehouden worden / warom die Graue die Soldaten darwarts hadde gesonden / teweten / dat die Graue ouer het gehne / watter in Norden tegens hem was bedreuen / als ouer openbare ende notoire feitten / ein Sententie hadde doen concipieren / diewelcke die Ouerste ende Bevehlhebbern belast waren tepubliceeren / ende opentlick afftelesen / het was dann sake / dat die gemeine Borgerye sulckes thouoren quame / ende an den Grauen sonde ende die Sententie affbidden lieten. Die Gemeente hefft hier vele tegens willen disputeren ende protesteren / meinende door all het gehne bouen verhaelt niet mißdahn tehebben / offte ten weinichsten die schuldt op sekere persoonen teleggen / die sy doch niet conden benehmen / maer by Informatie mochten worden geuonden / Wartegens als sy lange / duirende van den vormiddach tot tsauonts tusschen vyffen ende sessen / vermahnt syn gewest / hun wel vortesien ende tewachten / soo is die Sententie tegens die gantze Gemeinte / vth wiens nahm alle voorgahnde verzryppingen weren geschiedt / daruan hem oock niemandts hadde affgesondert / noch oyt daruan gepurgert / gepublicert alle hare Priuilegien gecassert / ende die Stadt verklaret worden / geuallen tewesen in Crimen van Rebellie / ende daromme sullen gestraffe worden na Ordinantie van Rechte / wesende nochtans in haren willkeur gestelt / offte sie sulcke straffe wilden affkoopen mit dertich duisendt Ryckdalers / voor ein emende offte boete tebetalen. Ende is darentusschen die Borgers haer Gewehr affgenomen / als hetwelcke sy tegens den Graue hadden mißbruickt. Doch hefft die Graue die bouenz. emende na der handt geremediert / ende is veraccordert / dat die van Norden alleine tot betalinge van die kosten sullen betalen 15000. Ryxdalers / Maer angahnde het Schorsteingeldt sullen datsulue opbringen als andere Onderdanen / daran sy oock niet mehr als ein Jahr ten achteren syn. Ts oock wahr ende van den Autheur niet gelogen / dat die Soldaten in Slachtordre gestahn syn / doen die Sententie worde gepublicert / gelyck in sulcken saken plach tegeschieden /

schieden/Maer dat alsoo mit hunluiden soude gethiert syn/dat die Borgers niet en wisten off sie lyff hadden off geen/ende off sy leuendt off dodt souden van die platse komen/is niet geschiedt/noch soo en hebben sy om geen genade willen bidden/temin/ dat als hun van den Ouersten ende Bevelhebbern worde gepresentert/ mit die Publicatie van die Sententie intehouden/ by alsoo verre die Borgers an den Graue senden / ende die sake in der goede wilden laten affhandelen/ he ben sulcks niet willen accepteren/ maer haer velemehr mit disputeren ende protesteren willen behelpen. Die Graue was suluen niet present/maer doen ter tydt binnen Aurick/ darom het ein grote leugen is/hetwelcke die Auteur verhaelt/dat die Graue in haer aller presentie ein niewe Galge hadde dohn oprichten/ ende die Borgers daronder gedwongen deur tegahn/in teicken van alle den hals verbeurt tehebben/ want sulcks en is niet geschiedt / maer is naderhaindt als by Lyffstraff wtgeroepen ende verbooden / dat die Soldaten gehnen Borger offt Inwohnder an Lyff offte goet beschädigen souden / ein Galge tot schreck van die Soldaten/ende om diesulue in disciplin tehowden/opgericht worden. Ein sulcken groue dicke vette Leugen is oock mit het gehne / wat den Autheur verhaelt van einen sekeren Jongen Edelman/mit den welcken die Graue sehr wredelick ende tyrannelick soude gehandelt hebben/ niet tegenstahnde/diesulue Jonge Edelman den Graue altydt huyßvestinge ende ander goet tractament gedahn hefft/als hy tot Norden quam. Ick kan gedencken/dat den Autheur hierdoor verstaht einen geheten Hendrick van Lingen / diewelcke nochtans gehn Edelman is/ noch oyt tot Norden daruor gehouden geweest/ in wiens huis die Graue oock noyt gelogert hefft / vele min van hem entfangen einige huißuestinge offte tractament. Maer ter contrarie is wahr/ dat die Graue wesende vergangen Winter tot Norden/ syn logement hefft gehadt int huis van Sal Doctor Haye Loringk / allwaer den voorß. Hendrick van Lingen hem by het Hoffgesinn oock dickwils hefft lathen vinden/ etende ende drinckende / ende wanneer hy droncken was tierde hem als ein beest ende onsinnich minsche. Als nu die Stadt Norden vol Soldaten was ende men diesulue onder die Borgers muste verleggen/hefft nochtans Joncker Willem desen Hindrick van Lingen/ om dat sekere Edelluiden van des Grauen Hoffgesinn by hem int vergangen Winter die schlapinge gehadt hadden/als S.G. tot Norden was/ gern willen verschoonen/maer an S. G. gewesen / om van densuluen wtebringen indult / dat het Huyß soude worden verschoont/ hebbende hem darentüsschen faueur gedahn/ dat hem syn Gewehr werde gelaten. Maer desen Hendrick van Lingen wat beschencket synde/is niet tegenstahnde all dit faueur opt Marckt gekommen/

hefft

hefft syn rapier wtgetogen / ende angevangen teprampyren ende teschel-
den op den voorgedachte Joncker Willem mit vloecken ende crassen als
ein Torck. Dardoor Joncker Willem veroorsaeckt is / hem syn Rapyr /
darmede hy sulcken getyr was dryuende / affnehmen telathen / ende hefft
tot dien eynde einige Soldaten an hem gesonden / diewelcke hy kommen
siende / is in Huis geloopen / hefft die Deure na hem thogeschlooten / ende
die Soldaten niet willen jnlathen / maer wel drie offte viermahlen onder
diesulue geschooten / hem mit syn Rapyr oock soo vele werende / als hy
mochte / Wardoor dann ein Tumult geworden / ende mehr Soldaten
thogeloopen / diewelcke dat huyß jngebroocken / ende naer Krychsrecht /
om dat sy resistentie ende wehr darin geuonden hadden / sonder ordre van
hare Ouersten teuerwachten / hebben wtgeplondert ende gepyliert / ende
hebben Hendrick van Lingen geuangen gekregen / den welcken Joncker
Willem willende niet Richter ouer hem noch angesien wesen / als droege
hy parthye tegens hem / van wegen die voorgahnde injurien ende scheldt-
woorden hefft na Aurick an den Graue gesonden / Allwaer hem na die ge-
legenheyt van die sake syn proceß gemackt is / ende geuonden / dat hy na
die strengheit van rechte den hals verbeurt hadde / doch alse syn oude Moo-
der / diewelcke hem nochtans dartoe hadde angereitst / ende hy sulue om ge-
nade gebeden / hefft die Graue die Sententie soo tegens hem all was gepu-
blicert niet laten exequeren / maer hem drie Jahren wt den Lande geban-
nen / ende gecondemnert tedienen tegens den Torck / hetwelcke hy thogro-
ten danck hefft angenomen / ende by Eede beloofft tachteruolgen. Dar
sindt oock andere sekere persoonen mehr in apprehensie genomen geweest /
als diewelcke wahren beschuldicht geweest tesyn die principalste Autheurs
van die voorgahnde Oproer tot Norden / diewelcke oock sindt naer Auriek
gesonden / juist niet gebonden door den Beul / maer geapprehendert ende
getractert als men in sulcken caeß plach tedohn. Ende als op diesulue per-
soonen van alles was Informatie genommen / sindt sy weder gedimittert /
ende alleine seß Persoonen behouden worden / daruan vyffe gecondemnert
sindt testeruen / ende eine mit geisselinge wt den Lande gebannen teworden /
Alles gehoort hebbende het aduyß van die Keyserlicke Commissarien /
Maer als diesulue Commissarien op beyde van der geuangen Vrouwens
ende Kinderen / by S. G. hebben geintercedert / hefft die Graue hun allen
dat leuen geschoncken / drie daruan schlechtelick wt den Lande gebannen /
die drie wederomme na Esens in die gevanckenisse laten voeren / tot dat
darop wyders sall werden geresolnert.

Voor-

Voorts soo is het wahr/als den Autheur secht/dat hem die Graue tot Norden hefft laten hulden/ ende is geschiedt in sulcker maniere/ dat die Graue wesende geassistert van die Keyserlicke Gesandten ende Commissarissen/ ende hebbende by hem einige van synen Rade ende Edeldom/ hem hefft gestelt op ein hooch tabulaat/ ende is aldar vor hem gecomparert die gemeine Borgerye/ diewelcke dohnde wt haer eygen vrye wille tot ein teycken van reuerentie ende ehrbiedinge einen kniefall/ hebben mit weinich worden gebeden/ hun haer voorgahnde fautte tegoede tehouden/ ende dat S.G. mochte belieuen hun ein genadige Here tewesen/ S.G. hefft sy niet ein halue vhre (als den Autheur hem grootelicks abuserenden verhaelt) op die Knie laten liggen/ maer soo haest die bouengedachte woorden gesprooken gewest/syluiden heten opstahn/ ende die absolutie van die boueng. Sententie laten spreken/ ende all het gehne (hun dar deur was genomen) laten restitueren/gebruickende darby sulcke groote hoochmoedicheit/ dat ick gehoort hebbe/ dat hem suluen die traanen in die oogen geklommen sindt/ Ende is hierop S.G. van hunluyden als Erffhere gehuldet/eñ die Klocken darwt die Knepels wahren genomen/ sindt terstondt tot ein teycken van blyschap an boordt gegahn/ ende S. G. mitßgaders die Keyß. Commissarien/ ende het gantze Hoffgesinn sindt van die Borgerye op eine ehrlicke Maltydt genoot gewest/hebben diesulue voor lieff genomen/ ende hun mit die Borgerye vroolick gemackt.

Beminde Leser/ dit is nu die groote Tyrannie by die Graue an die van Norden bewesen/ daran die van Embden hun mogen spiegelen/ ende dardoor sy gedwongen syn/by myn Heren Staten General hulpe ende assistentie tesoecken/ ende derseluer Krychsvolck in die Stadt intenemen/eñ die goede Stadt tebrengen van all hare nehringe/wolvardt ende treffique/ niet tegenstahnde haren geswooren Eedt gedahn op die Resolutie van den Keyser/darin expreßlick is geordinert/hun mit gehn vreimbde assistentie tebehelpen/maer soo dar einige differenten mochten oprysen/ darouer teuerwachten/ende natekomen die decisie ende interpretatie van S. Mayt. Den Autheur secht dat dit alles geschiet is tot groot voordeel van die vroomen tot Embden/hetwelck Ick oock moth bekennen/ verstahnde door die vromen die Bewindthebbers van dit desein/ Wante onsen Haen is nu Coninck/ ende all mochte schoon S. Mayt. hem verclaren tehebben groot mißhagen an dese beleefftheit/die wy an hem ende syne Commissarissen/ wesende juist op den Pinxterdach in Embden/ hebben betoont/ occuperende oock ende besettende die Borch darop sy wahren gelogert/ ende all mochte S. Mayt. verklaren ons geuallen tewesen in des Ryck Ban offte Acht ende dann

voorts

voorts beuohlen an alle Heren/Steden ende Onderdanen deß Rycks/mit ons van Embden genen handel offte wandel tehebben/ Ja ons niet tehuysen noch teherbergen/ maer ter contrarie mit lyff ende goet pryß temaken/ ende sulckes by gelycker peen/van oock tefallen in deß Rycks Acht. Soo is nochtans hetsulue all vele beter teuerdragen / als het Collectenwerck van ons eygen Gedeputerde gemackt/ van ons suluen beswooren/ ende tot ontlastinge van onse sware schulden last mede gedestinert/ jntegahn/ ende vyff Jahren lanck het Schorsteingeldt tebetalen/ende ons darmede teuerwecke einen genadigen Keyser ende Landeshere. Die Leser en hoefft niet temeinen/dat Jck mit die Votter gecke/ neen seker ten is gehn Kinderspiel/dar oude Wyuen danssen/ Want wanneer men ons tot Embden predickt van die Acht offte deß Rycks Bann / soo besien wy stracks onse konst van Aritmetica/ende vinden alßdann dat twemal Acht sestien maken/ ende wy trosten ons / soo ons den Keyser in den Bann doth/ dat wy hem dar weder in dohn willen/ende ten ersten alle Edelluide huysen onder die voeten smyten/ hare goederen confiscieren / ende darna den Graue seluen ten lande wtjagen/ ende ons Heren vant Landt maken/ anrichtende ein Respublicq na die maniere van Venegien/hetwelcke ons licht is om dohn/ Want gantz Oostfrießlandt licht allrede in Embden/ende die Harpye ofte gouden Adeler siet niet teuergeffs ouer die Muiren/maer om dat sie den Graue in den pott kycken sall. Gantz Muysennesten/ten is nu geen tydt dat men het volck brieten voor toruen telle ende wyß make/dat die Katten die Gantzeyer leggen/wy wilt den tydt wel verwachten/tot dat onse knoopen bloyende Rosen worden / GODt bewahre ons maer voor den Ryp.

Den Autheur doth sehr wel/ dat hy die oorsaken van die tegenwoordige Riuolte noch weder verhaelt/ seggende : Want nademal sy voor oogen sien/ dat haer geschwooren Here hem soo schandich verloopt/ ende sodanigen ouerlast andoth/dese syne Onderdanen/die hem mit gehn Wapenen offte Geweldt opponert hebben/ teweten die van Norden/ ende alle die Huyßluyden doort gehele Landt. Den Leser sall by dit Punct belieuen te bedencken / ende syn memorie teuerverschen an het gehne / wat bouen is verhaelt/ darwt die warheyt van dese Conclusie is blyckende/ teweten dat die van Norden die Lysten ende Placcaten van die Collecten / soo S.G. hadde dohn anslaen/ mit geweldt ende meutinatie hebben affgeschoort/ eñ slaende die klocken tot storm mit wehr ende wapenen tesamen gelopen syn/ eñ hebben S.G. Ambassaten eñ Raden willen doodtsmyten/ waren sy niet outkomen/ dat sy oock die wapen tegens S.G. bevell wesende S.G. in der

 persoon

persoon present hebben angenommen/ ende die Huldinge weigerende hebben gemackt/ dat S.G. mit spott ende hoon hefft mothen afftrecken/ niet sonder pericul van S.G. persoon ende die principaelste van synen Rade/ Nochtans soo hefft S.G. soo moderert ende goederthieren gehandelt/ datter mehr drecks tot Norden op die Straten is liggen gebleuen als bloedts/ Ja niet ein droppel bloedts vergooten. Sehr vrembdt is my/ dat den Autheur hem niet en schaemt/alle Huyßluiden door het gehele Landt darmede intetrecken/ ende ons tot ein Exempel voortestellen/ diewyle Jck niet gehoort hebbe / dat die Graue jedts tegens den Huyßman hefft voorgenommen/diewelcke oock nochtertydt gehne reale oppositie/insonderheit mit wapenen hebben gedahn. Sulcks dat niet van noden gewest is/tegens diesulue straff offte Executie voortenehmen. Siet hierwt volget dann nu sonder tegenspreken/dat wanneer wy niet soo kloeck hadden gewest/dat wy ons mit vrembdt Kriegsvolck hadden versien / dat die Stadt van Emb den anders niet dann eine groote Bloedtstortinge ende ewige Slauerye souden hebben teuerwachten gehadt.

Ditsulue noch beter tebewysen / secht den Autheur voorts/ Angesien die Graue soo vele tegens alle recht ende redlicheidt by den Keyser(soo tschynt) tewege gebracht hefft / dat hun alle haere Priuilegien in gedruckte Placcaten werden affgesneden / eñ syluiden / teweten die van Embden als Rebellen ende trowlosen wtgeroepen / ende 20. Persoonen/als die het Lyff verbeurt hebb.../ werden wtgeeischt. Tis jaech hen jaech ouer/ het voer ein Man om Mosselen/ die Kikens eten hoy ende Perde stront /sindt goede vygen in des Autheurs mondt. Ende hoe souden ons door dese Placcaten niet alle onse Priuilegien syn affgesneden / want diesulue Placcaten refererieren sick op den Jnhoudt van die boueng. Keyß. Resolutie/ ende na effect opt Delffsylsche verdrach / ende voorts op die Concordaten van Anno 99. diewelcke op elck stuck tot ein fondament geallegert worden. Ende is het erste punct/daruan het Placcaat spreckt/dat wy van Embden van den Graue vermahnt synde / ons achterstell van Turcken stuir tebetalen ende inteleuern / datsulue mitßgaders des gantzen Landts Quota tebrengen ter platsen daert behoorde/sulcks niet en hebben willen dohn. Maer Jck Peter van der Eeck/als wesende in saken van Stede des Rycks dapper eruaren/ hebbe den Radt gegeuen / dat men het gehne / wat die Stadt an Turckenstuir ten achteren war / soude brengen na Franckfort/ ende aldar tebetalen an den Ryckspenningmeister suluen / na het Exempel van andere groote Steden des Rycks/ soo gehn anderen Heren kennen als den Keyser ende het Ryck/en einen Standt des Rycks presenteren/ als teweten Außborch/

Nuren-

Nürenberch/Straßborch/Ceulen ende andere/ darom hebbe Jck my dan naer Franckfort getransportert/ende dat geldt an den Penningmeister gepresentert / diewelcke die Stadt van Embden niet qualificiert kennende/ om die Penningen immediate tetellen / hefft het geldt niet anders willen annehmen/als op die nahm van den Graue/ noch andere Quitantien willen passeren/ als dat Jck niet van wegen der Stadt / dann van wegen deß Grauen op rekeninge soo vele hadde betaelt / ende als die Graue naderhandt die gantze volle summa van het gantze achterstell der Graueschap an den Penningmeister hefft laten presentieren tebetalen/ hefft die Penningmeister soo vele/ als hy van my ontfangen hadde / den Graue laten inhouden/sonder nochtans/dat sulcks der Stadt allhier vetalinge mach validieren/ maer diesulue sall het noch eins mothen betalen. Als nu die Graue angahnde dese Turckenstuir/ ende dann oock om andere saken (diewelcke oock ten dele den Graue van den Keyser suluen wahren bevohlen/ darop te letten/ende den Magistrat van Embden voorts temanderen)an die Stadt hadde laten wtgahn sekere Mandaten/hebben wy diesulue niet willen achten/maer gepretendert/ dat die Graue niet macht hadde ouer ons van hoeue wt einige Mandaten wt tegeuen/wy oock niet schuldich wahren/ diesulue tachteruolgen/noch darop voor S. G. offte S. G. Cantzler ende Räden tecompareren/niet tegenstahnde hem sulcks in het Delffsylsche verdrach niet en is verbooden/maer ter contrarie in die Keyß. Resolutie ende Concordaten expresse reseruiert ende toegelaten/teweten alßdan wanneer anders na rechte ende den styl vant Ryck die sake alsoo geschapen is / datter mach per Mandata geprocedirt werden. Wy hebben dit alles wel wetende/nochtans forum willen declineren/ouergeuende an die Cancellarie Exceptien declinatoiri/diewelcke by Canceler ende Räden verworpen/ ende niet angenomen synde/maer dartegens geallegert die boueng. Resolutie ende Concordaten/ hebben wy daruan geappellert an het Camergericht tot Spyers/ op hoope diewyle die saken aldar eins Menschen leuen konnen affduiren / middel tehebben ondert pretext van Litispendentie / den Graue nergens voortekennen/ maer seluen tewesen Domini Dominantium.

Ende offte wel onsen Syndicus sulcks ten hoogsten affgeraden/ ende omme alle achterdencken van ons tewillen heel ende gantz wt des Grauen Jurisdictie teximiren/ teschowen ende den Graue niet toffenderen/ lieuer gesien hadde/dat die Exceptie declinatoiri hadde mogen nablyuen/ Maer by geualle die Stadt in die substantie van die Mandaten mochte wesen beswaert/ ende hunluyden darin wat gemandert/ hetwelcke mochte stryden tegens recht ende der Stadt Priuilegien/ dat men hetsulue modestelick eñ

F ij sonder

sonder bitterheyt soude mit reden ende argumenten remonstreren. Ende by alsoo verre men dann sage / dat S. G. hem tot gehn reden en wilde verstahn / maer die Stadt bouen reden beschwaren / alsdann soude het noch tydts genoch gewest syn/het remedie van Appell tegebruicken. Soo hebben wy Patriooten nochtans sulcks niet konnen noch willen verstahn/maer sint mit onse Appellatie voortgevahren.

By dit erste Punct dient den Leser oock geinstruert / dat soo vele die Turckenstuir angaht/ wy diesulue op des Grauen Mandat tebetalen/ ons darom oock sehr hebben geweigert/ dat die Graue hebben wilde/ dat wy dat geldt tot Aurick souden brengen/alhoewel niet in deß Grauen handen/maer in handen van die Collecteurs ende Administrateurs van des Landts penningen/by die Stende sulue/ende ons mede geobligert. Want wy hebben gesustinert/dat alle des Landts middelen ende Contributien behoorden allhier tot Embden opt Radthuyß gebracht tewerden/ende alldar bewahrt te wesen. Die reden/darmede wy sulcks wilden stahnde houden/sindt dese/dat als voor einige Jahren die Stende des Landts op einen Landtdach hadden bestembt eine Capitaalschattinge op die hooffden/tot dien fine/darwt tebetalen voor erst alle achterstell/ ende darna wat ouer mochte blyuen/ tebeleggen op renthe/ ende die renthen timployren tot des Landts ordinari lasten/ is darby geaccordert ende veraffschiedt gewest/ dat sulck geldt door het Lant gesammelt wesende/soude in ein Kiste opt Radthuyß allhier gebracht/ende van dar weder wtgekehrt offte angelecht werden. Nu dese Capitaalschattinge soo vele niet bedragen hebbende / als men wel gemeint hadde/ ende oock sonder eins in die Kiste tebringen / gantz ende geheel by die gehne / die sy ontfangen hadden/in Landtsdiensten wtgegeuen synde/alsoo datter niet van op Renthen hefft konnen gelecht werden/steckende niet temin dat Lant noch in grooter schwaricheydt als oyt teuooren. Soo is op den Landtsdach tot Embden Anno 99. gantz ein niewe Collectenwerck beslooten/ dartho gantz andere persoonen gedeputert/ende van diesulue naderhandt gantz eine andere form ende maniere van Contributie geuonden. Maer van die platse/allwaer datselue geldt tesamen gebracht/ ende weder wtgekehrt werden soude/ende is niet gedisponert/darom wy S. G. gantz niet betrowende ende presumerende / dat S. G. die Klawen tho wyt ins Landtpenningen soude krygen/ soo willen wy het gehne / wat by die Capitaal schattinge angahnde die plaetß etlicke Jahren teuooren was geoordinert / oock op dese Schattinge duiden ende trecken. Ter contrarien S. G. ons noch vele min betrowende ende vresende/dat wanneer die Middelen vant Landt souden wesen tot Embden in onse macht/ wy diesulue oock mochten antasten/ ende tot sterckinge van onse Riuolten tegens hem gebruicken/ Soo hefte

S. G.

S.G. den Collecteurs binnen Aurick op S.G. Huyß einen sekeren Toorn geordinert/daruan niet die Graue / maer die Collecteurs die Sleütelen hebben/ In welcken Toorn die Collecteurs hare bykumpsten houden/ ende darin alle Contributien werden gebracht/eñ weder wtgekert/dartho S.G. presumert goede bestahnde redenen tehebben/als teweten/ Ten ersten/secht hy/so spreckt die vorgahnde Ordinantie/darop wy van Embden ons beroepen/alleine van die Schattinge/soo op die Hooffden was gelecht/ diesulue einmal ingebrachte synde/ soo hadde darmede het gantze werck syn ende gehadt/darom datsulue strictelick alleine van die Capitaalschattinge is teverstahn/ende op dit ordinari Collectenwerck / hetwelcke ein tydt van Jahren synen loop sal mothen continueren niet textenderen. Ten tweden / die redenen die Graue Edtsardt hebben gemouert teconsenteren/dat die Penningen van die Capitaalschattinge gekommen/ souden opt Radthuyß allhier tot Embden hebben mogen gebracht werden. Diesulue redenen komen nu tecesseren oorsake dat sulcks geschiedt is/doen Graue Edtsardt absolute Meister was van die Stadt / van het Radthuis ende den Radt suluen. Ten derden/soo is in den Concordaten van den Jahre 99. expresselick accordert/ dat S.G. sall macht hebben/ het Collegie der Collecteurs eine sekere Ordinantie/hoe sy in die Administratie sullen procederen/voorteschryuen. Nu is in ein jegelicke Ordinantie/soo ein Collegie hefft/in den ersten ein stuck mede van die platse / dar het Collegie sal worden gehouden ende bykumpste maken. Ten vierden/so is dat gehne/ wat van die Capitaalschattinge in die voorgahnde tyden geaccordert ende geordinert is/ gehn Priuilegie in faueur der Stadt Embden gegeuen Maer is eine Ordinantie ende Afschiedt tusschen den Graue ende alle die Stende des Landts/diewelcke oock mate ende macht hebben / wanneer het hun belieffe ende tepasse kompt sulcks alles teuerandern / sonder insegghen van die van Emben. Nu sindt die andere Stende des Landts dar niet tegens / dat S.G die platse tot Aurick hefft geordinert/ betrowende S. G. vele beter als wy van Embden. Darom dann die Gedeputerde Collecteurs van die Ridderschap / van die andere beyde Steden / ende van den Huyßmans standt/ op die Ordinantie / die S.G. ouer het Collegie der Collecteurs gemackt hefft/haren Eedt hebben gedahn sonder tegens die platse texcipieren.

Nu voorts die andere Puncten in het Keysers Placcaet verhaelt/dar wt die van Embden soo groote Bloedtstortingen ende schlauerye hebben tewesen gehadt texamineren ende den Leser voortestellen. Soo werdt darin ten tweden verhaelt/ dat die van Embden hun niet sullen onderstan Landtdagen witteschryuen / ende die Stende des Landts op haer eygen handt

 tecomuo-

reconnoceren/ende wanneer sie op Landtsdagen compareren/geen parthye offte anhangk maken/om die stemmen naer haer egen appetyt tedirigeren/ maer hun tedragen/ alst na ouder gewoonte ende die Keyß. Resolutie ende die Concordaten betamelick is/hierop seggen wy/dat wy hiermede tonrechte ende valschlick sindt beschuldicht ende angesett/ dann wy noyt Landtdagen hebben wtgeschreuen/ maer Borgermeister ende Radt hebben wel einige wt die Landtstende opt Radthuiß tecompareren verschreuen/ ende generalick gepretendert tehebben/tespreken van saken/ daran het Vaderlant gelegen/doch sulcks niet an alle Stende/maer alleine an sommige geschiet/ ter oorsake/ datter einige schulden van wegen der Landtschap waren tebetalen/ daruoor hem einige wt Middel van den Raedt/ ende einige wt den anderen Steden hadden verschreuen. Ende alsoo die wt middel van den Radt om die betalinge werden gemolestert/ ende van die andere opt Landt wonende hun verlaten vonden/ hefft men sie gemehnt ondert dexel vant gemene beste binnen Embden tekrygen/ om op Middelen mede helpen tedencken/wardoor die bouengeschuldt mochte worden betaelt/ hadden einige van die Viertigen van mynen stoffe het niet belett/ Borgermeister ende Radt hadden mit verklaringe/ wat sie tot ein sulck wtschryuen gemouert/ ende dat sie sulcks niet gedahn hadden/ om het recht van wtschryuinge der Landtdagen tusurperen/ S. G. lange gecontentert/ende dese klachte tevooren gekommen. Angahnde dat wy van der Stadt parthye ende anhanck op Landtsdagen souden gesocht hebben/ daruan en wete Jck sonderlincks niet teseggen/alleine dat Jck wel gehoort hebbe/ dat op den laesten Landtsdach tot Aurick/sommige van der Stadts Gecommitterde/hare Communicatie mit den Huyßmansstandt/ in die Kercke souden gehadt/ ende mit densuluen affschiedt gemackt hebben/ hoe vele sie an den Keyser ende den Graue souden consenteren. Maer die Boeren sindt by ons niet standthafftich gebleuen/ dann hebben in absentie van die onse het Schorsteingelt op vyff Jahr geconsentert. Doch willen nu seggen/dat sie dartoe gedwongen sindt mit lutter geweldt/ om dat die Graue siende die onrichticheidt seluen die Vota ende Stemmen hefft gecolligert. Wanneer wy nu gehn Landtsdagen begeren wtschryuen/noch oock die Stende opt Radthuyß tot ons teconuoceren/ wy oock op Landtsdagen ons dragen als hem dat betaemt/soo is dese twede questie darmede geleyt.

Dat derde punct/ daruan die Keyß. Placcaten spreken/ is van niewe Tollen/ Accysen/ Impoften ende Consumptien/ diewelcke in der Stadt/ duirende die voorgahnde troublen/sindt opgesett geweest/na wtwysinge van sekere Lyste/ diewelcke oock S. Keyß. Mayt. is voorgebracht ende geordelt

worden

worden/dat wy niet macht en hebben gehadt op ons eygen Authoriteyt sulcke lasten optesetten/ ende Zyse tordineren. Angesien in alle voorgahnde Recessen ende Affschieden / oock in het Delffsylsche verdrach ende Keyß. Resolution allenthaluen expressedick gesett worden / dat alle niewe Tollen/ Accysen ende Impositen/ wat diesulue oock voor nahmen hebben mogen/ afsyn/ende niet weder opgestelt werden sullen. Wy en hebben hiertegens niet teseggen/dann alleine wat wy opgesett hebben/ gedahn hebben mit consent van die Borgerye / offte van ein groot deel tot dien eynde opt Radthuyß vergadert wesende/allhoewel dar sommige sindt die dar geen contentement an en dragen/ diewelcke wy door middel van pandinge ende Soldaten wel connen te coor dryuen / ende te bocht bringen. Die Graue replicert hier op/dat die Keyser all lange tevooren verbooden hefft / sulcks noch mit noch sonder consent tedoen / het welcke wy verstahn van den vrembden Man/ dat wy densuluen noch syne goederen niet en mogen belasten. Maer op onse Borger goederen ende Coopmanschappen/oock all wat in der Stadt van Borgers/ Inwoonders/ Landtsaten ende vrembden geconsumert werdt/ hebben wy ons vast gepersuadert/dat wy mit consent van die Borgerye oft ein grot deel dersuluen mogen opsetten/wat ons beliefft/ende datsulue imployeren tot Stadts proffyt alleine. Wat hieruan recht is/late Ick darstahn / want dese questie/ darby die Hoocheydt ende die Regalien van den Prince geintereßeert is/mochte my wat te hoch vallen/darom wil Ick hieruan het Ordel den Gelehrden beuehlen / doch soude Ick wel gerne mogen weten/ hoe het by die tyden/ als die Nederlanden noch einparlick sindt gestahn onder ein Prince in die Steden angahnde die Licenten / Accysen/ Imposten ende Consumptien / is gehouden geweest/ ende hoe het noch hedendachs onder myn Heren Staten General gehouden werdt / offte het den Steden vrystaht ende thogelaten is / dat sy na haer eygen pleysir hebbende consent van einige offte die gehele Borgerye/ hare wahren eñ Coopmanschappen mogen belasten/ende generale Middelen instellen. My hefft altoos gemouert dit Punct an Stadts syde stahnde tehouden/dat Ick van die Gelehrden gehoort hebbe discurreren / dat ein jegelicke Stadt ende Gemeinte wesende in nodt ende lasten/all hadden sie schoon het recht van Regalien niet / wel mach ein Contributie anstell n / mit consent van die Gemeinte/ sonder dat sy schuldich is/ darop het Consent ende Authoriteyt van die hooge Ouericheyt teuersoecken. Maer Ick hebbe ock wel gehort/ dat sommige/ onder die welcke oock is D. Thomas Frantzius onsen Cancellier/wiens nahm den Autheur beliefft hefft thogebruicken/dit aldus verstahn / dat sulcke Contributie na die Quantiteyt van ein jegelicks goedt moht werden angestelt / altoos can Ick nimmermehr raden/ dat wy ons

nooden.

nooden ende lasten thogeraken/den Graue ein gudt woordt geuen/ende ons vor hem demoedigen/ versoekende syne hulp assistentie offte consent op einige dingen / welcke Resolutie my doth nehmen niet der Stadt beste/ maer myn eygen crygel hoofft / dann wanneer wy sulcks hadden willen dohn/ hadde ons lange all connen geholpen wesen/maer doen ons pap geboodem worde/ wilden wy niet gaapen/ nu mochten wy wel by den pollepel henen schnappen. Hierom hebbe ick ende andere Patriooten het mit onsen Syndico in dit stuck niet willen eins syn / doen hy hebbende gehn vast betrowen op onse argumenten / ons riede dit punct in der goede mit S.G. tappaiseren / ende niet teuerwachten den wtslach van den Keyser / diewelcke hy vreßde/ dat niet mochte vallen na ons behagen.

Dat vierde punct concernert principalick myn Heren die Viertigen/ ouer diewelcke die Graue hem is beklagende / dat sy niet en procederen na wtwysinge van het Delffsylsche verdrach. Want (secht die Graue) wanneer iemandt van die Viertigen wt het Collegie affgaht/ soo werdt die vacerende platß niet mit gequalificierde oude ende voornaemde jngebooren ende onberispede Borgeren weder vervult/maer meest jonge/ onervahrne stoute crygele gesellen weder in het Collegie gekooren / offte soo men einige oude persoonen mochte kommen teuerkiesen / soo werden vaken dartho genomen die soo oudt sindt/ dat sy an haer gesicht ende gehoor mangel hebben / Ja/ secht die Graue / oock wel Banckerotierers ende Fallierte/ diewelcke na rechte tot gehnen Ambten noch Ehren mogen geuocert werden. Ende dit niet alleine/maer S.G. clacht oock/dat die Viertigen haer Ampt schendlick mißbruicken / haer annemende die Herschappie ouer den Magistrat sulue/ niet tegenstahnde hunluyden in het Delffsylsche verdrach offte Keyß. Resolutie niet gegeuen is/als alleine die nominatie van persoonen/ darwt die Graue den Radt hefft tebesetten / wesende wel expresselick geordinert dat die Viertigen niet eins sullen mogen vergaderen / sonder consent van den woordthoudenden Borgermester. Nu loopen sy thosamen / soo vake het hun belieft/sonder den Borgermester eins tevragen/offte wanneer sy hem schoon darom vragen/ soo hebben syt doch soo verre gebracht/ dat hy hunluyden die vergaderinge niet darff affslaen / ende wanneer sy dann thosamen kommen/soo laten sy het by die oorsaken/warom die vergaderinge mit consent van den Woordthoudende Borgermester gelecht was / niet berusten / maer sy dann anders niet als des Radts Acten ende handelinge examineren/ diesulue temeisteren/ oock wanneert hun past/ gantze Landtdags Beschluyt ende Affschieden tereformeren ende omtestooten / censurerende oock den Graue sulven / ende hem in syn Regieringe meisterende. Wat

hieraff

Hieraff is en betaemt my niet teseggen / want Jck bin mede van het Colle-gie der Viertigen ende door die gratie Godes ein President daruan. Doch drage groote vrese/datter wat kalck mit onder loopt / gelyck die Muisedreck gerne manck den peper is. Want wanneer wy plegen wt dem Radt affte-gahn/om niet priuat tewesen/ ende die vergaderinge niet affteſtahn/so we-ten wyt alsoo tepractiseren/ dat wy weder in die Viertigen gekooren wer-den/ ende regeren alßdann mehr als tevooren / coleurirende sulcks mit ein vollmacht/so voor einige Jahren/doen die Grauamina offte Groutanum/ naet seggen van Bremer Frerick allererst opstonden op viertich Man niet van die Gemeinte dartho vergadert wesende / maer van sekere particulier persoonen/mit onderteickeninge van hare handen ende Marck is aepassert/ tot gehn ander intentie als die puncten ende questien/soo dat tüſſchen Gra-ue Edtsardt ende die Stadt waren verresen/ in rechte wtteuoeren/ offte by transactie tehelpen slichten/ende in alles Stadts beste teweten. Dese voll-macht secht die Graue / dat door het Delffsylsche verdrach ende Keysers Resolutie is geexpirert/ als wesende die questien/ darop die volmacht was gegeuen / niet alleine dardoor gedecidert/ maer in diesulue die Borgerye mehr rechten ende gerechticheiden gegeuen ende geaccordert/ als sie oyt in hare Grauaminibus hadden gesustinert dat hun thoquame. Jck late stahn/ datter in diesulue vollmacht niet ein woordt is sprekende van tesullen rege-ren neffens offte bouen den Radt/ gelyck ock eine sulcke vollmacht tegeuen/ niet en was in die macht van die gehne / diewelcke die vollmacht onder-schreuen/noch oock die Gemeinte sulue. Die goethertige Leser mach suluen oordelen offte nütt ende erbar is / dat in die Stadt van Embden twe Se-natus/dat is/twe Raden sindt/ ende die Viertigen/als ein Antimagistrat die Authoriteit die sie hun aumetigen alsoo continueren/ Jck en wete niet/ dat ick oyt deßgelycken Regiment in einige Steden Oost offte West gesien hebbe/ datter twe Senatus souden syn/ diewelcke hare vergaderinge affge-sondert houden/ ende ein jegelick ein sonderlinge Radt Camer hefft/darin sy affgesondert wesende Resolutien maken op het gehne / wat in deliberatie is/ gelyck allhier geschiedt / ende wanneer die Resolutien niet accorderen/ soo moth die Radt syne Resolutie vallen laten/ende daruan offstandt doen/ ende dat niet sonder reden/want het groote licht verduistert altyt het cleine.

Ten vyfften / soo clacht die Graue/ dat oock mit die Ceur des Radts niet werdt geprocedert naer behoren/ indien die Viertigen offt die wtschot soo sy dartho deputeren / sonder Eedt ende beloffte tedoen / tot die Ceur treden/ende oock darby dese Collusie ende Practicken gebruicken/dat sy S. G. sulcke Persoonen presenteren/ die sy wel weten/dat S. G. geen goet her-te tho en dragen/maer in alles tegen sindt/ Ja oock somtyts sulcke personen

 prasente-

presenteren/ diewelcke gehn Borgers sindt/ ende somwylen hun weigeren den Borgerlicken Eedt tedoen. Hierom mach het wesen soo het will/ na myn auyß soo dohn wy sehr wyßlick/dat wy altydt sulcke persoonen presenteren/ dar die Graue om die ceur niet soude begeren van die Balcken te vallen/ want op dese maniere is in effecte effen soo vele/ als hadden wy die gantze Electie an onse handt. Ende om dartho tegeraken/ soo hebben wy allehr wel Persoonen an die Graue gepresentert/die wy suluen niet en souden begeren tehebben/ all hadden wy sy moogen verkrygen/ diesulue nu tegelyck oock in S.G. ooge niet dienende/ conde het niet anders syn/ off S. G. moste ons die stellen/die wy wahren begerende. Die Somma van dit Punct is/ dat die Graue hebben will/ dat die Viertigen goede oude wellgeseteen ende qualificierde persoonen sullen nomineren/ die sie alle goedt/ dúchtich ende bequaem kendten/ om die Ampten/ dartho sy presentert worden/tebedienen/achterlatende alle affecten/pyck ende partyschap.

Ten sesten/ worter gedisputert offte die Stade schúldich is/ die Renthen van tachtentich duisendt Gúlden/ ende die sóuentienhondert Ryckdalers s Jahrs voor die Vnie van Falderen mitter Stadt/ int Delfsfylsche verdrach belooft/ van die tydt an dat het Verdrach geschlooten is thobetalen. Die Keyser heft in dit Placrat gedecidert Ja/ ende wy en hebben hiertegens niet teseggen/ als dat wy pretenderen/ dat Graue Edtsardt het verdrach voor den Keyser in Dispute getoogen/ hierom willen wy alle dese Jahrlickes Pensien inhouden/ tot op den Dach Michaelis Anno Negentich negen/ doen die Concordaten mit tegenwoordigen Graue Enno sindt geschlooten ende gepublicert. Wy mothen wel bekennen/ dat wy van der ersten vhre an alle die Rechten ende Gerechtichcyden ons int Delfsfylsche Verdrach geaccordert/ vollenkommentlick gebruickt ende genooten hebben/ maer om dat wy tot Praga duirende het Proces groote kosten hebben gedahn/ soo meinen wy/ dat wy gerechticht sindt/ dartegens desen achterstell tecompenseren/ off ons wel in des Keysers Resolutie gene kosten wahren thogekendt. Die redenen hieruan kan ein jegelick lichtelick verstahn/ want by Exempel/Wanneer Jemandts ein Huyß verkocht hadde voor seker geldt/ hetwelcke Huyß den Cooper oock hadde gebruickt/ ende dar quam questie ouer den Coop terysen/ alsoo dat den Verkooper meinende den Koop thohouden niet schuldich tewesen/ ein tydtlanck darom hadde geprocedert voor den ordentlicken Richter/ diewelcke nochtans eindelick den Coop voor bondich ende goet kendte/ beuehlende densuluen tho wedersyden natekommen/ Wie soude dann konnen voor recht kennen/dat die Cooper soude schuldich wesen/ die Renthe van het capitaal

ptkaal tebetaken/ wie souden niet sien/ dat het billick was/ dat die Cooper het Huis ende geldt beyde soude hebben/ soo lange moogen gebruicken. My is ock noch sehr wel ingedachtich/ dat als Anno 99. by die Concordaten dese questie oock op die baane was / ende wy darop hadden versocht het aduyß van die Gedeputerde der Heren Staten General doen ter tydt present wesende/ hebben ten antwoorde gekregen/ dat wy schuldich wahren allen achterstell thobetalen / ende dat sy in geualle die questie an sie mochte werden begeuen/ ons souden mothen condemneren. Tis oock wel wahr/ dat S. G. eer dan dese saken voor den Keyser gebracht syn van ons begert hefft ronde verclaringe/ offte wy wilden het voorß. achterstell betalen/ offte die vruchten soo wy van alle die ons geaccorderde Rechten genooten / offte S. G. hadde genieten mogen in rekeninge bringen ende refonderen. Maer geen van beyden hefft ons behaecht tedoen/ want wy sindt den Graue van all het gehne wat verhaelt is/ niet ein Cruiß schuldich / ende wat wy hem darop hebben betaelt/ dat willen wy noch weder hebben/ Si non pluit/ varen wy int Hoy.

Dat söuende Punct int Placcaat verhaelt/ spreckt van die Criminele Jurisdictie/ ende die apprehensie van quadtdoonders. Wy verstahn datter geen Mensch/ diesulue sy Borger/ Inwoonder offte Vrembdeling binnen onse Stadt mach geapprehendert worden / het sy die oorsake daruan by Borgermester ende Rade geapprobert/ ende dat die Graue dar gehn insegen in hefft / noch die Graue niet mach jemandts laten binnen der Stadt apprehenderen/ noch oock an Borgermester ende Radt versoecken offte beuehlen Jemandts in apprehensie tenehmen/ darop hy teseggen hefft. Die woorden vant Delffsylsche verdrach luiden slechtelick aldus / dat Borgermeister ende Raden sullen macht hebben tegens alle Quadtdoonders by apprehensie teprocederen/ dar en staht wel niet expresselick/ dat die Graue niet sal mogen Jemandts laten apprehenderen/ offte dat Borgermeister ende Radt niet sal gehouden syn op des Grauen beuehl Jemandts in apprehensie thonemen. Maer wy sluyten datsulue hierwt/ het mach klappen alst kan/ want wy verstahn/ dat die Graue heel ende gantz van dit recht gepriuert is/ ende niet dat den Radt alleine thogelaten is/ sonder den Graue offte syne Officiers darom tevragen / einigen quadtdoonders in apprehensie tenehmen/ ende densulue testraffen / hetwelcke die Radt voor het Delffsylsche verdrach / alsoo tedoon niet macht hadde.

Hieruan is tüsschen den Graue ende ons teuoren gehn questie geweßt/ alleer dat die Graue einige Huißluiden woonende tot Suurhuisen buiten der Stadt / ende gehoorende alsoo sonder Exceptie onder het Gebiedt van den Drossaerdt buiten der Stadt hadde willen laeten apprehenderen/

 de-

diewelcke ontkomen sijnde / hare thovlucht hadden genomen op die Stadt/ Dese nu in der Stadt wesende/hefft die Graue door den Stadt Schultes willen laten apprehenderen/ oock Borgermeister ende Radt beuolen in apprehensie telaten nehmen. Hetwelcke oock den Radt van meininge was tedoen/ maer die Viertigen ende Krychsradt hebbent anders jngesien/ ende den Radt gedwongen/die bouengh. Huißluiden tepatrocineren/ende in spyt van die Graue in der Stadt vry ende vranck thogeleyden. Sulcks hefft den Graue sehr verdrooten/ ende is ein occasie gewest / dat die questie op die baan gekomen is/ offte ons van Embden het recht van apprehensie priuatiue offte cumulatiue was geaccordert / dat is teseagen / offt die Graue ganz wtgesloten was niet temoogen ordineren/dat jemandts in Embden/ oock voorvluchtende wt het Landt / soude werden in apprehensie genomen. Onsen Syndicus wt onuerstandt wat het teseggen is / dat wanneer ein Heer an syne Onderdanen verlehnt einige species van Jurisdictie hetsulue niet priuatiue maer cumulatiue geschiedt / riede dat wy geen oorsake tot dese Disputatie geuen/ maer velemehr die personen in apprehensie nemen/ ende an den Graue ouerleueren souden/ende sulckes geschiedt synde/so men hunluiden doechde doen wilde/ soo mochte men voor sy intercederen/ hy en twyuelde niet/offte die Graue siende onse obedientie soude die geapprehenderde persoone sulcke intercessie hebben laten genieten. Ende diewyle die Graue die apprehensie door den Radt ende des Radts Dieners begerde gedahn tehebben / soo was die Syndicus van meininge / men soude den Graue tewille wesen / om dat men dardoor hadde konnen actus verkrygen/ dat die Graue begerende jemandts binnen der Stadt in apprehensie tehebben/ sulcks gehouden was an den Radt teuersoecken / ende die saken wat mehr begroyet synde/ hadde men mit der tydt darwt mogen sluiten/dat die apprehensie der Stadt priuatiue ende niet cumulatiue competerde. Maer wy hebben willen vliegen/eer dann ons die vloegelen gewossen waren. Wy hebben ons oock laten voorstahn / dat die sake darom die boueng. Huyßluiden werden angeklacht/niet en waren van sulcker gewichte/dat men sie darom hadde hooren testellen in apprehensie / want sie hadden maer helpen conspiratie maken / omme die Dienaers vant Gerichte des Ampts Embden/den Beck afftespelen/wanneer sy souden willen comen/haer Dorp ofte Looch panden/ ter causse van sekere Landtschattinge/ die S. G. na haer seggen hooger hadde angslagen/ als dar was geconsentert. Doch is het hierom alsoo gelegen/dat in den Harffst des Jahrs 1600. die Graue siende dat het Collectenwerck den Somer thouoren in ein sekere Lyste gebracht niet gahn wilde / nochtans wesende het Landtschap ein groots ten achteren an Turckenstuir ende Keyserlicken Camergerichts ende des Grafflicken Hoffgerichts

richts

richts onderhoudinge/hefft tot betalinge van sulck achterstell wtgeschreuen einen Landtsdach binnen Embden / op welcken Landtsdach als gemouert was/datter by einige Stende ende insonderheit by ons waren tontfangen groote retardaten/ alsoo dat diesulue retardaten opgebracht wesende/ men hadde connen wtkomen / settende op ein jegelick graß Landts drie stuiuer.
Soo hebben die Stende om niet langer van Huyß teblyuen/ sekere persoonen gedeputerdt/diewelcke die Rekeninge van die restanten jnnemen/ ende dann eine sekere Schattinge voorslaen ende mit dem Graue opsetten souden. Dese tesamen wesende/hebben niet mehr als anderthalff stuiuer willen laten opsetten/ende sulcke hare Resolutie an S.G. ouergeschreuen / darop S.G. geantwoordt hefft / dattet onmogelick was wt drie stuyuer van ein Graß Landts tegeuen / soo vele geldts beuinden als men tot betalinge vant gene boueng. van doen was / ende dat die restanten by die Stenden noch illiquid ende ongewis waren (Gelyck wy van Embden niet bekenden einen stuiuer in reste tewesen / dar doch die Landtspenningmeister op etlicke duisenden / die wy niet betaelt souden hebben/syn beclach makede) ende dat darom S.G. voor güdt ansage op dat pas eine Schattinge publiceren telaten van ses stuiuers op elck gras tebetalen/ niet in handen van den Graue/maer in handen van ons seluen gekooren Collecteurs. Ende by geualle dar wat mochte ouerschieten / datsulue meinde die Graue behoeffde men niet wechtesmyten / maer wiste dar wel middel tho/datsulue in andere saken vant Landt timployeren. Die Gedeputerde van den Stenden dese antwoordt ontfangen hebbende/hebbent darby laten berusten/ende S.G. niet werdich gekent darop terescriberen/darom S.G. wel drie offte vier Weken gewacht hebbende op der Gedeputerden Rescriptie / hefft laten doort gantze Landt publiceren / datter ses stuyuers souden worden opgebracht vant Gras. Dese Schattinge hebben die boueng. van Suirhuisen niet willen geuen/maer geresoluert mit geweldt hun tewillen opponeren/ende die gehne/soo dar souden komen om Executie tedoen/dodtslaen/ende als sy om die straffe tontgahn/hebben hare thovlucht tot ons genomen/hebben wy syluyden die handt bouent hoofft gehouden / oordelende dat sy wel gedahn hadden/ dat sy hun hadden mit geweldt tegens des Grauen Officiers setten. Ende dat die Graue onrecht hadde gedahn / dat hy hadde dohn publiceren ein Schattinge van ses stuiuers / sonder consent van des Landts Gedeputerden/niet tegenstahnde / dat oock dese Schattinge soo vele noch niet hefft opgebracht / als het Landt an Torckenstuir/ Camergerichts ende Hoffgerichts onderhoudinge ten achteren was/ niet tegenstahnde oock/ dattet in onsen wille niet hefft gestahn/ offte wy die Torckenstuir/ Camergerichts eñ Hoffgerichts onderhoudinge wilden opbrengen offte niet / maer wy sulcks

 tedoene

tedoene all voor henen waren geobligeert/ende S. G. niet schuldich was ge-
west/darom einen Landtsdach wtteschryuen/maer wel stracks na syn eygen goedtduncken eine Schattinge hadde mogen anstellen / darin wy niet hadden teseggen gehadt/wanneer het geldt maer recht werde angelecht. Ende allhoe ouel S. G. hefft genomen / dat wy hem tot spytt dese Huyßluiden binnen der Stadt waren fauoriserende/soo hefft hy nechtans altydt gepresentert / dat hy tegens hunluyden ordentlick na rechte wilde laten procederen/gonnende hunluyden alle hare defensien/ ende dat oock jederman ende wy suluen hunluyden in rechte mochte assisteren. Maer sulcks was ons ongelegen sustinerende/dat die Graue schuldich was die bouengr. Huißluyden voor ons teuerclagen/ ende teuerwachten wat wy voor ein Sententie souden wtspreken.

By dit Punct van die Criminele Jurisdictie werden wy oock beschuldicht/dat wy allerhandt quade feitten/ van hurerye/Ouerspel/Dieffstal ende Dodtslach wesende Criminel ciuil maken / somtydts voor S. G. gantz ende all verdonckeren/somtyts oock mit gelde alleine straffen/oock falsche Münten hebben geconfisquert/ Hoe het hierom gelegen / ouermits sulcks niet secret thogaht/ende kan Ick soo genaw niet weten/ doch late my beduncken/ dat het niet all gelogen is/ ende kan oock wel syn/ dat Ick oock van die buyte wel wat hebbe genooten/ist niet geschiedt/ist my ten weinichsten ledt/ Want myn Conscientie is van soo goeden Semischen leer/ ende soo wel gereckt/ dat Ick wel eine gehele Meulen doorschlingen kan sonder sausse. Aldus gaht het oock tho soo vele concernert die Geldtboeten/daruan het achste punct des Placcats handelt. Want alhoewel in het Delffsylsche verdrach duits ende claer geschreuen staht / dat alle Keuren ende Geldtboeten in der Stadt Embden sullen halff S. G. ende halff den Radt competeren. Soo restringeren wy doch hetsulue alsoo/dat het teuerstahn sy van die Geldtboeten/ soo na Landtrecht wtgesent werden/ teweten van schlaen ende scheldinge/ diewelcke int Landtrecht op einen sekeren taxt stahn. Maer wanneer wy suluen extraordinarie om andere groue feitten ende vergrypinge Jemandt einige Amende arbitrarlicken affnehmen / soo verstahn wy niet dat die Graue daruan wat behoort teparticiperen / maer datsulue is den Radt alleine vervallen/niet tot Stadts beste timployeren/maer onder die Radtspersoonen tedelen. Wy willen om dit stahnde tehouden ons darmede behelpen/ dat wy seggen/ dattet voor het Delffsylsche Verdrach alsoo is geobseruert geweest/ende dat hetsulue in het verdrach niet en is verandert. Maer die hier wat beter wetenschap affhebben/ seggen contrarie/ ende dat het by ouden tyden alsoo is gehouden geweest / teweten / dat die

Radt

Radt niet mehr als die halue breucken na Landtrecht wtgekendt in die oude Stadt hefft mogen genieten. Maer angahnde andere groue vergrypinge/ darin hefft den Radt niet mit allen mogen disponeren / maer sulcke saken sindt absolute tot des Grauen ordre gestahn. Angahnde die andere boeten/soo na Landtrecht wtgekendt sindt/daruan werden wy mit onrechte beschuldicht/gehne Rekeninge tewillen ouergeuen/ want dat sindt wy altydt gestahn ouerboodich tedoen/ maer an die Reliqua feiltet meest/ om dat wy dat geldt / soo daruan gekomen is sedert het Delffsylsche verdrach/hebben wtgekehrt/ ende darmede gedahn als mit ons eygen / Sulcks dat hierom die Rekenschap oock nagebleuen is.

Ten negende/soo spreckt het Keysers Placcaat van onsen Krychs: ofte Krydtradt/hoe dat Jck seggen sal/want dar is in het Delffsylsche Verdrach/ ende des Keysers Resolutie wel expresselick geordinert ende geboden / dat all het Krychswesen mit den Ancleeff van dien sall affgeschafft werden/ ende in die Concordaten staht van den Krychsradt mede tecassieren. Nu hebben wy nochtans sulcks noyt achteruolgt/maer den Krychsradt offte Ordinantie van wacht / gelyck diesulue by die erste troublen in den Jahre van 95. war ingestelt / tot op desen huidigen dach altoos gecontinuert/ende mehr tot affschaffinge des Krychswesens niet gedahn / als dat wy ons die Statische Soldaten/soo wy Anno 95. in die Stadt hadden ingelaten/ hebben quydt gemackt/ende ons eygen Soldaten mit die Schepen van Oorloghe affgedanckt/willende sustineren/dat het wesen van vendelen/ Pypen/ Trommen/ Hoopluiden/ Capiteinen ende den gantzen brag gehn Krychswesen en is/ Ratio/om dat sy gehn Soldye verdienen/wtgenomen Pypers ende Trommeschlagers/dann wat die Hoopluyden practiseren wt die Vendels / dat weet Jck niet/ ende wy achten niemandt voor einen Krychsman sonder Soldye / weten oock van gehne Voluntaires/ offte die wt Ordinantie van haer Ouericheidt den Krychshandel dryuen niet teseggen. Die Graue verstaht sehr wel/ ende secht/dat hy dar oock wel mede thovreden is/ dat int bewahren van der Stadt neerstichëyt ende kloecke thouersicht gebruickt werde/ Maer S. G. verstaht / dat sulcks behoort thogeschieden/niet door einen Krychsradt/maer op Ordinantie van den Radt/diewelcke die bewahringe van Stadt ende Falderen is beuolen/ Nu is hetsulue den Radt wt den handen genomen / ende die Krychsradt procedert hierin na syn eygen appetyt. Desen Kryttradt mackt nu het derde Collegium ofte die derde Magistrat in Embden/diewelcke ock syn egen Radtcamer hefft/eñ so vaken vergadert/alst hem belieft/sonder den wordthoudende Borgermeister ofte den Radt eins thovragen/ Hetwelcke doch

die

Die Gedeputerde van myn Heren Staten General byt verdrach op den Delffsyl gemackt / niet hebben goet geuonden den Viertigen thobetalen/ omme thoschowen het pericul van den Antistenart. Wanneer dann desen Krychsradt vergadert is/ laten sy hun niet allein gelusten / die Wacht na haer eygen appetyt tordineren / ende die jenige soo niet soo stracks hun sulcker ordinantie willen onderwerpen / mit pandinge ende andere rigeureuse middelen teconstringeren ende texecuteren / maer dese Krychsradt dringet hem suluen oock in saken van state ende Regieringe van die Stadt. Ende all is schoon sake / dat Borgermeister ende Raden mit jemandt wat ciuil begeren teprocederen/so werden sy doch door den Krychsradt daruan verhindert ende belettet. Gelyck genoch gebleken is/als Borgermesteren ende Raden hadden geordinert/dat men die van des Grauen Rade woonende in der Stadt/ende andere Officieren ende Dieneren het Hoff volgende/ende gehne Borgerlicke handthieringe dryuende / mit wacht ende wercken niet en soude molesteren. Soo hefft dieß niet tegenstahnde die Krychsradt anders geresoluert/ende sommige van S. G. Raden ende Dienern mit panden/ plundern / oock die Deure wt den Huyse tehalen / dartho willen constringeren/alsoo dat oock Borgermester ende Raden/om moyte teschonen/ hebbende ouer den Krychsradt/ noch ouer ein gemein Capitein niet so viel authoriteit/sindt gedwongen gewest einige van S. G. Dieners die panden mit gelde tebetalen. Dit werdt van hen Krychsradt darmede verantwort/ dat die Radt niet macht hefft ouer einige gemeine saken tedispenseren/ende jemandts vryheit van Stadtslasten thotestahn/dat oock die persoonen wesende in dienst van den Graue/ voor haren dienst gagie genooten/ende also niet op redenen stondt/dat sy ock vryheit in der Stadt souden hebben/niet tegenstahnde/dat het van ouden tyden, eñ vor het Delffsylsche verdrach also was geusert/ock int Delffsylsche verdrach der Stadt ouer des Graue Raden eñ Dieneren gene Jurisdictie was gegeuen. Die Krychsradt is ock dartho goet/ waneer sy suluen niet mechtich genoch is hare saken dortedryuen/ om alßdan die gantze Gemeinte/ ein jegelick onder syn Vendel in der haest op die beenen tebrengen/eñ tegens den Radt tinstigeren/ gelyck mehr dan einmal is geschiedt/ eñ den Raht hierdor gestelt is gewest in grot pericul/ vant Radthuys te vensteren wtgesmeten teworden. Wt dese redenen is die Graue op den Krychsradt so verstoort/ en begert densuluen gecassiert te hebben. Latende nochtans Borgermester eñ Radt die bestellinge der Wacht vry/maer in sulcker maniere/als dat in vredens tyden behorlick is/mit die minste lasten van die gemeine Borgerye / diewelcke ein volle wacht/ wanneer niet mehr als drie Vendelen savonts optrecken mit 15. offte 16. Gulden sjahrs niet en kan betalen / ende dat die Wacht sal bestelt worden deur

sulcke

sulcke persoonen/diewelcke bereidt sindt des Rades Ordinantien tobedrgeeren/ende hun niet onderstahn den Radt sulue wetten voorteschryuen/ ende na haer eygen appetyt in de Stadt tedomineren.

By dit punct van die Stadtwacht is oock noch dese questie voorgefallen/off het den Graue ock betaemt teweten/watter voor vrembde Luyden in eñ door die Stadt passeren. Tis voor einigen tydt gebeurdt / datter einige Legaten van den Coning van Persien tot Embden sint gearriuert gesonden wesende an den Keyser/ van derwelcken ankumpst hefft die Graue den Keyser geauisert / doch niet temin die Legaten oock voorts passeren laten/ die Keyser hadde lieuer gesien/dat die Graue die Gesandten allhier hadde angehouden/ tot dat S. Mayt. ordre darop gestelt hadde / darom hefft S. Mayt. den Graue bevohlen/niet mehr soo vrembde gasten door syne Stadt ende Landt int Ryck telaten passeren/maer diesulue tot S. Mayt. teuooren soude daruan wesen geaduisert antehouden. Die Graue hefft sulckes Borgermester ende Radt tekennen gegeuen/beuehlende/diewyle hunluyden die bewaringe van die Stadt is vertrowet/ op alle jnkommende ende doorpasserende vlytich regardt tegeuen / dersuiner nahmen an die Poorten/ Boomen ende in den Herbergen opteickenen telaten / ende diesulue des auonts an S. G. sulue/ offte an den Drossaert ouerteleueren. Wy meinende dat ons hierdeur ein groot ratt wt onse wagen van hocheit soude loopen/ eñ dat wy hierdoor die bewahringe van die Stadt souden quyt syn/ende dit effen soo vele soude wesen/als wanneer wy oock die Sleutelen van Poorten ende Boomen souden mothen an S. G. offte den Drossaert ouerleueren/ ende van hem die Loose offte Woordt halen/ stahnde op onse reputatie/ hebben sulckes niet willen dohn/ maer van S. G. bevehl geappellert an het Camergericht tot Spyrs/om aldar onse hoocheit temainteneren. Maer sommige houden dit voor soo ein slecht punct/datter om telachen ende vermenen/ dat men behoorde oock wt Cortesie ende om goede Correspondentie tehouden/ S. G. sulcks niet teweigeren/ Ick late stahn/dat het sehr vrembdt soude syn dat die Graue niet soude mogen weten / wat voor volck in die Stadt ende door passert. Maer om dat ditsulue soo ein schlecht punct schynt tewesen/ ende van sommige soo clein geacht / soo is het my ende andere goede wyse ende kloecke scharpsinnige Patrioten desto mehr suspect/ ende laten ons bedunckten/dat die andere mothen bott geten hebben/dat sy niet connen mercken/wat daronder schuilt / gingen sy soo diep in den Keller speculeren als wy Patrioten/denwelcken altyt van den Duuel droomt/ sy souden wel haest connen bemercken/wat ongelechte eyer sindt / ende wat ein groote deucht in Vilenspiegels Propheten Beeren tesoecken is / nu is mit hunluyden eine schoone niet/hangende an ein syden drayck en.

Ten

Ten Teinden ende elffte spreckt het Keysers Placcaat van die Renthen van 80000. fl. van tydt an dat het verdrach op den Delffsyl is geslooten/ ende dan vant Capitaal sulue nu gereedt thobetalen / ende voorts oock vant huyß offte Borch tebowen ende teuerbeteren / mitßgaders den Tuin offte Gaerden in die plaetß van den ouden by die Stadt wtgeroyet/ wederom opterusten ter plaetse dar die Gracht van die Borch hergegahn hefft. Wat nu angaht die Renthen van 80000. fl. daruan is hierbouen genoech gesegt/angahnde het Capitaal/willen wy sustineren/ dat hetsulue onloßbar is/ende van S.G. niet / maer wel van ons mach affgelost worden. Ende sulcks nehmen wy wt den text des Delffsylschen verdrachs / dar geschreuen staet dat van die boueng. somma alle Jahr betaelt sullen worden an renthe tegens acht ten hondert/eñ dat tot den dage van de Afflossinge tho/diewelcke gedahn sal mothen worden mit ein vierendeel telcker loose / ende sal die afflossinge drie offte vier Maenden tho vooren werden geinsinuert/ Dit kompt ons sehr wel tepasse nett op syn vierkant / want hierwt volget jmmers clarlicken/dat die afflosinge ons alleine vrystaht/ ende S.G. soo goet als affgesneden is/angesien datter staht van ein vierendeel telcker loose/ datsulue allein gestelt is tot onsen faueur/om dat wy mit die gehele somme op eine reise optebrengen niet en souden werden beswart/ ende in consideratie van den Graue/dat diesulue mit die gehele somma op einmaal niet en soude werden oueruallen/want men verstaht sehr wel/ende tis notoir/ dat die Crediteurn het gehne/wat op diuersche payen verschreuen is/ niet gerne ontfangen op ein berdt.

Van die opbowinge des Huyses staht in het Delffsylsche verdrach geschreuen/dat die Stadt in den thokomenden Jahre teweten Anno 1596. op die Borch ein bequam Huyß sall anuangen tetimmeren/doch in geualle sy niet en begerde tetimmeren/sall die Stadt/wanneer S.G. bouwet/dartho betalen die somma van twintich duysendt guldens. Inßgelyck is oock van den Gaerden ende Tuyn gedisponert / dat die Stadt dar nu (verstaht Anno 1595.)die Gracht is/einen niewen Gaerden sall thorichten. Nu hebben wy op desen huidigen dach noch niet einen stein noch balcke tot bowinge des Huyses laten brengen/ vele min hebben wy Anno 1596. angeuangen tebowen/ende als S.G. siende onse tracheit hem verclaert hefft tewillen bowen/eischende dartoe die boueng. penningen/hebben wy ons verclart dat wy suluen willen anuangen tebowen ad Kalendas graecas / wanneer dat is/darsulue verstahn die gelehrden wel/ende men behoefft die Gemeine Man soo wyß niet temaken. Maer angahnde den Gaerden offte Tuyn/ darmede sindt wy altydt sehr besig ende doonde geweest/hebbende nu wel souen Jahren allen dreck ende onvlaet wt der Stadt darhenen laten voeren/

omme

ummme goeden vetten grondt tehebben/wanneer wy die gracht hooch genoch sullen hebben wtgevult/alßdan willen wy sien/ hoe dat wy metter tydt oock anuangen boomen ende planten darin tebrengen. Darentüschen sal S. G. hun moeten contenteren mit die rnickerbuschen/soo dar alle dagen gebracht werden. Sulcks dat ons groot gewelt ende ongelyck geschiedt/ dat die Graue ons beschuldicht / dat wy het verdrach in allen stucken niet hebben voldahn. Soo mochte ons oock wel mit reden dit versoeck van die Graue suspect wesen/ want S. G. niet teuergeffs darop soo hardt is dring nde/ dat die gracht gedempt ende die Gaerde gemaeckt sall werden ende conden lichtelick/wanneer dit gedahn in den Gaerden achter den Turn einige Soldaten in embuscade gelecht/ende wy also onuersiens verrasschet worden/darom is het goedt by tyden thogesien / na het Spreckwoordt:

Mater timidi raro luget.

Dat is tesegggen:

Die Moder van die blöde ende kleinhertige Helden/
Hoort men haer Kinder ongeluck beweinen selden.

Ende hierom sint wy genoodtsaeckt geweest/ alles S. G. op die effectuatie van het gehne verhaelt / hefft angehouden daervan an het Camergericht tappelleren.

By dat twelffte punct werdt gemouert van die Gilden ende Handtwercken/ende dersuluen Rollen/wt oorsaken/ dat diesulue werden gegeuen sehr prejudiciabel vant gemeine best/streckende tot Monopolien eñ belastinge van vele goede Luiden. Maer den Leser sal belieuen teweten/dat in het Delffsylsche verdrach ende Keysers Resolutie / die Rollen van die Gilden in des Radts handen gestelt sindt/ alsoo dat die Graue (all gingen wy darmede noch so plompem) dar geen insegggen in en hefft/ all worden dardoor oock die Naturlicke ende Keyserlicke Rechten/ oock die Ordinantien vant Ryck noch so sehr violert/ want in dit stuck sindt wy Souuerain. Doch en geloue Ick niet/dat die Graue dit stuck recht verstaht/Ick soude S. G. wel vele beter hieruan konnen enderrichten/ ouermits alle die Rollen soo nu tegenwoordich binnen Embden geusert worden/ door myn handen sindt gepassert/ter orsaken/dat Ick wesende sulue ein Ambachtsman eñ Gildebroeder beter dan Jemandt anders mit die sake wiste omtegahn/ ende die const heel rast op myn Duimcken hadde / In welcker stuck Ick my soo sehr gequeten hebbe/dat Ick den nahmen van Rollen Schmidt hebbe verkregen/ niet tegenstahnde Ick geen Schmidt en bin / maer het Balleumaken offte

Wandtscheren geleert hadde/ Sy seggen oock/ dat Ick mit dese Rollen die gantze Stadt op den Rollwagen gebracht hebbe/ jmmers hebbe Ick den Radt temelick wat moyte thogerollet/ ende het alsoo gemaket/ dat alle Gilden darmede tevreden sindt/ wtgenommen die Kistemakers/ diewelcke sehr malecontent sint/ dat Ick den Timmerluyden te vele van Kistemakers arbeit hebbe thogelaten/ darom sy dan my mit hare Rollen op die bollen gerne souden knollen/ dat my hare Rolle tebreken die walge möchte steken/ doch sy mogen koyeren wat sy willen/ die arbeit is my wel betaelt/ ende Ick mochte soo wel dachwerck hebben.

Die leste ende dertheinde questie daruan het Keyß. Placcaat spreckt/ is van die Conuoyen ende Admiraliteiten. Want diewyle die Graue die Regalien ende hooge Jurisdictie ouer die Stroome van den Keyser ende het Ryck tho Lehne is dragende/ soo kan hy niet gedoogen/ dat wy hem in dit sulue recht einichsins willen turberen. Ende wy mothen bekennen/ dat angahnde die Conuoyen het recht daruan dem Graue in den Concordaten is gereseruert/ alhoegerne wy die handt darmede ingehadt hadden/ maer connende het stuck niet stahnde houden/ hebben weder mothen na ons trecken/ Alleine dat die Graue beloofft hefft in kumpstigen tyden/ wanneer hy soude ein general Conuoy ordeninge maken/ dat hy den Radt dar wilde thotrecken/ ende des Radts auyß hooren. Gelyck oock is geschiedt als in den Jahre 1600. einige vrembde Coopluyden van den Graue Conuoy begerdert/ ende S. G. omme die sake wel ouerteleggen/ geeisschet hadde einige wt den Radt/ mit die van S. G. Rade darop tekomen in conferentie hebben ons daruan geabsentert/ ende mit die sake niet willen tedoene hebben/ doch om dat die Graue tot syn intent niet möchte komen/ noch het recht van Conuoyen exerceren hebben wy gepractisert/ dat sommige Schippers varende op Hollandt/ Ambsterdam/ Hamborch ende anders thosamen hebben Admiraliteitschap gemackt/ hun mit volck mehr als sy gewoon wahren tevoeren/ versterckt synde van ons mit Geschütt ende Ammünitie geassistert/ dese hebben angenommen sulven der Coopluyden goederen sonder Conuoy van die Ouericheit by hun tehebben/ ouerteleueren/ darvoor sy extraordinaris bouen die vracht wat sekers hebben sullen genieten/ daruan die Exempelen in het Placcaat werden verhaelt.

Maer wat angaht het stuck van Admiraliteten thomaken/ late Ick my bedunckē/ dat die Graue hem darin wel möchte abuseren/ ouermits hetsulue by die schippers vahrende ouer See oost eñ west/ darhenen die Graue geen conuoy en sendet/ altyt is gebruickt gewest/ doch sal S. G meininge niet syn

alle sulcke

alle sulcke Admiraliteiten streckende tot defensie tegens Pyraten ende See-rouers gantz ende geheel afftestellen ende tebeletten. Maer dat S. G. verstaht/ dat die Admiraliteit behoort opgericht ende gestelt tewerden / authoritate publica/ende onder Commissie van S. G. als hooge Quericheit/ gelyck in andere plaetsen gesecht werdt thogeschieden / hetwelcke oock by die Schippers suluen varende onder sodane Admiraliteit/so wel als by andere Heren ende Potentaten/wiens Hauen sy beseylen/eñ wiens Schepen van Oorloge huntuyden in See mochte recontreren / wel soo vele soude geacht ende geestimeert werden/als wesende eine saecke niet van priuat persoonen/ maer van die hooge Quericheit suluen gestichtet.

Doch late Jck dit hierstahn/ende drage genen twyuel / wanneer wyt spiel niet soo gantz int wilde hadden laten loopen/ maer wy mit S. G. waren op dit stuck gecommen in conferentie/dat wy ons alßdann vry wat beter hadden sullen verstahn/als wy nu doen.

Ende dit sindt(beminde Leser)alle die Articulen in des Keysers Placcaat verhaelt / diewelcke ons sindt beuohlen tachteruolgen/ darom wy soo groot gethier dryuen / als waren wy rasende / als dann einmal ein sekere Radtshere tot Embden van my geprophetert hefft/ seggende:

Petre, Petre, dyne groote Wyßheit sal dy noch rasende maken.

Soo vele nu angaht die sekere twintich Persoonen/diewelcke wtgeeischet syn/daronder myn nahme oock mede getelt werdt/ is wahr dat sy die Gemeinte hebben wyß gemackt/ dat sy door het wteischen alsoo goet waren als Lyffloß/ende sulckes om geen andere oorsaken/ als dat wy die Priuilegien hadden voorgestahn. Maer onse oude schoenen weten wel beter/ Wy hebben ditsulue alleine gebruickt om die Gemeinte tot compassie ende medelyden tebewegen/ ende soo vele mehr tegens den Graue optereitsen/ anders hadden wy ant leuen noch gehne noodt. Want in der daet ist niet anders/ als dat wy by die Graue befaemt sindt / tewesen die principaelste Autheurs van alle dese moyten ende riuolten binnen Embden. Sulcks als S. G. an die Keyß. Mayt. hadde geremonstrert/hefft S. Mayt. beliefft die sake wyders teonderforschen / ende hefft diesulue persoonen geschorst van alle gemeine bedieninge/tot dat S. Mayt. op alles soude hebben genomen Informatie. Ende om dat wy ons niet souden mogen beclagen gecondemnert tewerden/ sonder verhoort tewesen/ hefft S. Mayt. ons gecitert voor hem teseluen ter purge / hetwelcke tedoene wy niet en hadden behoeuen na Praga teloopen/ ende in der persoon aldar tecompareren/ maer haddent door einen volmacht all wel connen wtrichten. Doch hebben wy den Keyser ge-

 horsam

Forsam tewesen niet goet gevonden/maer ons mit wehr ende wapenen geruft / ende daermede begeert tedisputeeren/ presentierende oock nochtans voor het Camergericht tot Spyrs wel all onse ende des Grauen leuendage tewillen pleytten. Maer die Graue om den kortsten wech tegahn/is na den Keyser gelopen/ ende S. Mayt. hefft verclaert/ dat alle dese Questien voor S. Mayt. alleine behorden gedetermmert teworden/om dat S. Mat. hem in die Resolutie van Anno 1597. den 13. Octobris sulcks expresselick hadde gereseruert/warom dann oock die Keyser hefft gecassert alle die processen/ soo wy int Camergericht hadden wtgebracht/ dardoor wy den Graue op sekere puncten hadden doen citeren. Die gudthertige Leser moth weten/dat als voor einige Jahren Graue Edtsardt ons hadde doen citeren an het Camergericht tot Spyrs/wy aldar niet hebben willen compareren/ excipierende ende sustinerende/dat S. Mayt. alleine by houe behoorde Richter tewesen op die differenten ende mißduidingen geresen wt S. Mayts. Resolutie. Maer nu verstahn wy die sake veel anders/ eñ die Keyser is ons suspect. Wy hadden oock alle dese moyte wel connen bespaken/ende alle dese questien lange in goede wel connen ter neerleggen/ want die Graue hefft langer als voor ein Jahr ons sulcks gepresentert/ ende is oock soo verre gekomen geweest / datter sekere persoonen ten weedersyden syn gecommittert geweest/ mit malcander op alle die questien tecommuniceeren/ende teuersoecken / offte die eine parthye die ander niet en conde mit reden induceren/ ende in geualle sulcks niet en conde geschieden/soo was geordinert/dat men die argumenten van beyden syden door sekere persoonen soude prothocolleren/ende prothocollert oock van wedersyden onderschreuen synde/het gantze Prothocoll an den Keyser / offte einige andere vnparthydige Arbitres soude schicken/ende darop decisie verwachten. Borgermeister ende Raedt hebben desen voorschlach sehr goet geuonden / ende dartho sekere persoonen wt haren middel gedeputert. Maer om dat sy die directie van dese sake alleine wilden hebben/ ende my ende andere wyse van den Viertigen niet laten in die Caerte kycken ende mede disputeren / maer alleine alle saken wtgedisputert synde rappoort doen/ Soo hebben wy goedt geuonden dit werck teuerstooren/als wy oock gedahn hebben/ na dat die Gedeputerde des Radts all einige Sessiones mit die van S. G. Rade hadden gehouden/ Want gelycker wyse Marcolphus niet coste vinden einen Boom daran hem geluste tehangen/alsoo hebben wy oock niemandt soo vroom ende virtueus in den Radt connen antreffen / diewelcke wy dese sake hadden willen betrowen/ maer sy alle voor Schelmen wtgeroepen die hun mit dese Communicatie ende Accordatie wahren bemoyende. Hierom die Graue siende / dat wy alnydt willen weerpaalen/ hefft synen Cancellier an den Keyser gesonden/

ende

ende alldar die Questien laten decideren/ hetwelcke soo secreet niet geschiet en is/ offte wy hebben dar goede wetenschap van gehadt/ende hadden oock wel jemandts dartegens mogen senden/ maer het was ons die pyne niet werth/denckende/dattet nader was tekommen in den Hage als na Prage.

Soo sal nu wt het gehne bouen verhaelt is/ ein Calff mit ein ooge/ wel connen bemercken/ dat wy in alle stucken goet recht hebben/darom dan die Borgerye hem mit redenen hefft teuerstooren/dat sie ins Keysers placcaat sindt angetast ende geblamert/als hadden sy haren Eedt ende belooffde op het Delffsylsche verdrach ende des Keysers Resolutie gedahn/ niet geachteruolget/ niet min hebben oock die twintich wtgeeisschede persoonen hun mit rechte malecontent moogen verclaren/ dat sy genoemt werden die eine ein Kesekremer/die ander ein Ballenmaker/die derde ein Bokebinder/ want tis na sonder tegenspeken waer/wanneer wy van Embden die bouenged. 13. Puncten souden achteruolgen/ dat wy alßdan anders niet en hadden teuerwachten als bloedtstortinge ende ewige slauernye/ Angesien/die altydt schuldich blyfft/ dat sy an gelde respect offte danckbarheit nimmermehr kan geacht werden betaelt tehebben/ darom den Autheur vant Cort verhael soo wel hefft geconcludert/ dattet geen Magister noster van Louen offte Parys beter soude connen treffen. Wy sindt by S. Johann als kloecke voorsinnige Helden by tydts op die wachte gewest/ ende hebben/ als wy vreeßden/datter pericul vor ons teuerwachten was/ende die Gemeinte ons mochte affallen/ noch souen Geesten tot ons genommen/ om onse Palleis tebewahren/ende Statische Soldaten op den Pinctermorgen/als die meeste van die Borgerye noch in ruste was in die Stadt laten intrecken/ die Straaten mitßgaders andere noodige plaetsen laten besetten/ niet tegenstahnde/ die voorgahnde dach wy/ des Keysers Gesandten binnen der Stadt wesende/ hooch ende duir hadden belooft/die Stadt suluen teuerwahren/ende gehne vrembde Soldaten intelaten/ Jemandes mochte hiervan judiceren/dat wy hierin valschlick gehandelt hadden/ maer die moeten verstahn/ dat wy anders mit ons Intentie niet hadden connen voortcommen/Want hoe souden wy connen Koecken backen/ hadden wy noch vier/ noch vett/noch meel/ den anslach hadde ons anders mogen fallieren/ darom secht die Poet recht:

Dolus an virtus quis in hoste requiret?

Dat is:

Synen Vyandt touerwinnen mit list offte Macht/
Datsulue is by die Werlt gelyck hooch geacht.

Ende ingevalle ons die Heilige Geest op den Pinxterdach niet hadde wt den slaep geweckt/ soo soude die Graue in die Stadt gekommen/ ende hem daraff meister gemaeckt hebben/hetwelcke hem oock sehr licht was tedoene/ angesien als hy gewahr worde/ dat die Statische Soldaten in die Voorstadt voor die Niewe ende Bolten poorte waren kommen logeren/ende die Spraack ginck dat sy diesulue Voorstaht wilden beschansen/ende darwt in des Grauen Landt vallen. Doen hefft die Graue einich van syn Volck tot Hinte ende andere omliggende Dorpen gesonden / recht tegens hun ouer/ diewelcke sehr lichtelick door die Voorstadt ouer die Staten Knechten henen hadden konnen in die Stadt klimmen/ sonder dat het einich Mensche hadde conne wyß worden/ Ja was den Graue aldar/ ouermits die Staten Knechten dar waren gelogert ende Wacht houdende/veel lichter tedoen als an einige andere plaetse.

Voorts secht den Autheur/dat die Graue niewe Tollen op die Botter ende andere Wahren na die Stadt gahnde soude hebben gesett / ende die Beesten laten beschryuen/ende die Graßtallen beswaert/ dit en kan ick niet contelceuren/want het is ten dele wahr/ende hefft die Graue ons sulcks willen nabotsen / diewyle dat wy op alle die Wahren wt der Stadt gahnde soo vele gesett als ons belieft / Ja wel acht Dalers op ein last Rogge/ bestellende an alle Hauens vant gantze Landt/ datter niet in noch wt gebracht/ maer all wat het gehele Landt van doen hadde/ wt der Stadt most gehaelt worden. Ick wil oock wel gelooven/in geuall dat geldt wt Spanien niet en kompt/dar soo vele van geseit werdt/ dat alßdan die Graue genodtsaeckt sal syn op syn eygen middelen thogedencken/ het welcke den Onderdanen niet sal behagen / diewelcke allrede voelende den last ende die schwaricheiden niet en gelooven / dat die Graue wt Spanien einige assistentie an geldt offte volck hefft thouerwachten/ hebbende Spanien selue in Nederlandt van wegen wanbetaelinge soo vele diuersche Meutinatien/ ende tot synen grooten Aers eine groote Broeck van doen. Darom mochte Ick wel wenschen / dat myn Heren Staten General wilde belieuen/ all wat sy van die Spaensche Alliantie daruan die Graue soo grootelicks suspect is voor sekerheit hebben/an den dach tebrengen/ Sonder twyuel sullen dar wel einige Brieuen wesen geintercipiert/ darwt sulckes is blyckende/ diewelcke sehr goet was dat mochten werden gedecifferert ende in den Druck gegeuen / gelyck met vele geintercipierde Brieuen van Spaenschen ende Spaensche gesinden thouooren is geschiedt.

Anders sullen vele Menschen opiniatreren/dat die Graue so mall niet en is/

en is / dat hy den Druß soude tho gaste bidden / sonder tewetem warmede hem tetracteren / ende dat die Graue niet en soude verstahn / wanneer beyde kriegende Parthyen in Nederlandt / allhier in dese Graffschap souden thosamen kommen / dat hy altydt Graue was van Schuppen ende Spaeden. Doch die den Graue kennen / ende wat mit hem hebben omgegahn / die konnen lichtelick mercken / dat hy syn vyff Sinnen niet en hefft / maer Kindt off Geck is.

Nu is wel gepreickt / wy sindt Godt loff nu Staets / ende alsoo wy sulue niet Mans genoch en sindt ons teregeren / soo hebben wy onse Voormonders tot ons geropen / diewelcke nochtans all onse opstell niet connen approberen / maer deelen somtyts van dat Kyfferuyt ryckl ick omme / gelyck die Mombaers mit hare wesen tedoon recht ende reden hebben / Doch wy hebbent soo gewiß als ein handtvoll Vliegen / dat myn Heren Staten General sullen den Graue soo bange raden / dat hy na onsen appetyt sall mogen mit ons verdragen / ende ons allen onsen willen geuen / ende noch Deo gratias dartho seggen / dat wy hem ein graßspier laten houden / die Keyser ende het Ryck mogen dar suer offte soet omme sien. Want die Staten souden lieuer huyt ende haar wagen / eher sy souden gedoogen / dat wy einen Stuyuer tot Collectengeldt offte Schorsteingeldt souden geuen / ende voorts doen het gehne ons die Keyser conform het Delffsylsche verdrach hefft beuohlen / niet tegenstahnde in die geunierde Prouincien all grooter lasten vallen / darmede myn Heren Staten ons hare Wittebrodts Kinder ende dertten aersen niet en sullen begeren tebelasten. Ende all waert sake / dat die Graue myn Heren Staten General angahnde haer interesse soo sy by dese sake pretenderen / soude moogen geuen satisfactie / soo sullen doch hare Mog. Ed. ons vele lieuer fauoriseren / als hare eygen sake in acht nehmen. Ja sullen hun lieuer den Keyser ende het Ryck tot vianden maken / ende by alle andere Printzen ende Potentaten ein quadt achterdencken caußeren als ons verlaten. Hetwelcke Ick my soo vaste hebbe gepersuadert / dat het Meister Arendt Schmidt mit ein Knyptange niet weder wt myn herte trecken sall / ende Ick will het oock niet anders geloouen / all wiste Ick schoon contrarie / wesende noch wel ingedachtich / dat Coesyn van der Helle Sal: duirende die Vredehandelinge van den Jahre 99. vaken placht teseggen: Dat myn Heren Staten General dar niet angelegen en was / offte die Graue etzlicke duisenden sjahrs mehr offte weiniger van syne Onderdanen mochte trecken. Maer dat hare Mog. Ed. schlechtelick sochten die versekertheit van dese Quartier / diesulue verkregen hebbende / dat sy alßdann den Graue in syne Regieringe niet en hadden temeesteren.

Die

Dit alles segge Ick/ende mouëert my niet ein Hayr/want Coesyn van der Hell is all dodt/ende diesulue schept dar nu niet mehr/ende wy connen myn Heren Staten persuaderen wat wy willen/ wanneer wy maer weten tesegen/ dat onse Graue goet Spaensß is/ dat hy dat gulden Vliesß ontfangen hefft/dat hem die walge van dit Landt steeckt/ende niet anders en soeckt/als dat sulue haren Viandt in die handen tebrengen/ verwachtende in Vthopia ein Hertoochdomb offte Coninckryck tot ein recompensß. Byloy wy mothen ense beste dohn om myn Heren Staten in dese opinie tehouden/ want anders mochten sy mercken/dat sy van ons bedrogen sint/ende mochten die handt aftrecken/alßdan souden wy op malcander sien/als ein hondt op ein siecke Koey/ ende in plaetse dar wy nu die Keele opsteecken / als ein Schouvaeger sonder Leder wel soo stille werden / als offter ein Muiß in die Craem lach. Doch wast noch niet all verlooren/maer wy wilden gahn naer Hollandt/alldar mochte die eine ein Hoopman te Lande/ die ander ein Capitain tewater/ende Ick ein Convoy offte Licentmeister werden/want Ick schwere by S. Andries/ dat by den ontvang is geen verlies/ ende die Staten sullen hare Ingesetene liever laten achter die Deuren stahn / als ons goede Patriooten niet tepromoueren/ doch sal die tydt alles lehren/ die dar moet syn verbeit in lieff ende leidt.

Ghy beminde Leser wilt daerentusschen GODt bidden/ dat hem belieue onse ouergroote Wyßheit wat teuerminderen / op dat wy sonder Brill moogen sien/ het gehne / dat tot onsen weluaert dient/ ende hy ons wilde senden den heiligen Marterer S. Romain/ diewelcke die raesende ende besetene Menschen weder op den rechten wech brenget / Vaert wel ende gedenckt datter geschreuen staet alhier in die Groote Kercke an des Grauen stoel / Vreeset GODT ende ehret den Coninck.

DIXI.

FINIS.

Errata offte Fautten.

A.1.fac.1.lin.10.pro bestreckt/ leset besticht. lin 12. pro wyder leset weder. A.2.fac.1.lin.20.pro voeren leset wahren. A 3 fac.2.lin.14.pro de leset doen. lin.32.pro belet leset beleit. A.4.fac.2. lin 19. pro tegen/ leset eygen. B.1.f.1.lin.15.na het wordt/ende/leset van S. Keyß. Mayt. B.2.fac.lin.1.30.pro beswεren leset beswaren. B.2. fac.2. lin. 4. pro blawen leset blaem. B.3.fac.1.lin.6.ende 7.pro publicus leset publice. lin.8 pro regert leset geschiet. B 3.fac.2. lin.16. pro volant leset votum. pro vottinge leset Schattinge. lin.21.pro Boyrckenleset Beyrcken. C.1.f.2.moeten die twee laeste Linien wtgelaten ende niet gelesen worden. C.2.fac.1.lin.12.pro verbrach leset verdrach. lin.24.pro oder leset onder. C.2.fac.1.in die laeste linie na het wordt/ende/moet gelesen werden/die betalinge van syn salaris verwachten niet van S. G. maer die Stende des Landts hebben op hun genomen ende gewillicht die kosten dartoe tecontribueren. C.3.fac.1 lin.3.pro sandaert leset Standaert. C.3.fac.2.lin.36 pro eerbarlick leset cholerick. C.4.fac 2.lin.7.pro oder leset eer. D.1. fac.1. lin. 2. pro retineren leset retireren. D.2.fac.1.lin.37. pro voor leset van. D.2. fac.2. in die laeste linie pro mehr leset maer. D.3. fac.1. lin 17.pro schalden van/leset/schuldich was. D.3. fac.2.lin.4.pro sick/leset/ sterck lin.33 ende 34.pro gecelebrert leset gecolorirt. E.1.fac.2.lin. 19.pra Toender ende van/leset/E onder die. E.2.fac.1.lin.20.pro ouervloedich leset ouerboedich/ pro gehoort leset gehatt. E.2.fac. 2.lin.10.pro vpreckende leset vloeckende. E.3.f.1.lin. 21. pro benemen leset benoemen. E.4.fac.1.lin 33.pro beyde leset beede. F.1.fac.2.lin.4.pro moderert/leset/ moderaet. lin.33.pro Stede leset State. F.3.fac.1.lin.35. ende 36.pro tebewesen/leset/ tebeureesen. F.4.fac.1.in die laeste lin: na dat woort/ dat wy/leset om vt. fac.2.lin.37.pro dan leset doen. G.1.fac 1.lin.5. pro vergaderinge leset Regieringe. G.3.fac.2.lin.13. pro niet leset int. G. 4.fac.2.lin.2.pro tebetalen leset toetelaten. ende lin3. pro Antistenart leset Antisenaet.

Dit alles seg
Hell is all d
Heren Sta
gen/ dat on
hefft/ dat he
dat sulue ha
pia ein Her
then ense
want ander
ten die han
op ein siect
Schouvae
Craem la
Hollandt/
pitain ten
schwere br
sen sullen
goede Po
moet syn

E
bidden
teuern
het ge
swilde
welck
den r
datte
des E
Cont